

Budapest székesfőváros közgazdasági tevékenysége.

Írta: Dr. Bolgár Elek.

Annál a központi helyzeténél fogva, melyet Budapest főváros országos közgazdasági szempontból elfoglal, elkerülhetetlenül szükséges, hogy közigazgatási szervezetében is kifejezésre jussanak mindazok a tényezők, amelyek a székesfővárost, az ország politikai és kulturális centrumát egyúttal a legjelentősebb ipari telephelylyé, kereskedelmi fókusszá és forgalmi gócponttá teszik. A szorosan vett városgazdasági tevékenység és a községi háztartás gondjait ellátó pénzügyi politika mellett tehát külön szerveknek kell foglalkozniok a kommunális életre kiható közgazdasági jellegű funkciókkal. Igazgatásilag ez a közgazdasági tevékenység a dolog természeténél fogva nem terjedhet ki egy ügykörön belül a közgazdasági élet tenyérnek egészére, csak bizonyos termelési és forgalmi problémára, mint a városi élettel kapcsolatos szükségletek legvitalisabb pontjaira. A gazdasági politika egyéb ágai, nevezetesen a jövedelemeloszlás és fogyasztás kérdései a városi élet speciális igényeinél fogva más-más közigazgatási szervek gondoskodásának tárgya kell, hogy legyen. A jövedelemeloszlás politikája a községi szociálpolitika teendői között foglal helyet, míg a fogyasztás égető problémái a közéletelmzési igazgatás kereteit töltik ki.

Persze, mint az elméletben, úgy a gyakorlatban is vannak határkérdések, melyek megoldása a közigazgatás több szervének okoz fejtörést. Ha azonban a teendőket így elhatároljuk – és erre célszerűségi okokból feltétlent! szükség van – akkor a szorosan vett községi közgazdasági politika és igazgatás főtárgyaiként az ipari, kereskedelmi és forgalmi élet számos nyilvánulásai fognak jelentkezni. Vizsgáljuk tehát ezen jelenségeket úgy, ahogy azok Budapest székesfőváros közigazgatási apparátusába beilleszkednek:

Ipari tekintetben a hagyományos iparközigazgatási kérdések: ipar rendészeti ügyek és iparkihágások mellett mindnagyobb súlyllyal érvényesülnek az iparpolitikai, nevezetesen *iparfejlesztési* követelmények is. Ezeknek a követelményeknek azonban a főváros, mint minden más hatóság is, csak a gazdaságosság elvének szigorú betartása mellett tehet eleget, vagyis csak olyan iparfejlesztési politikát inagurálhat és fejleszthet, mely a legnagyobb eredményeket a legkisebb áldozatok árán biztosítja. Ehhez képest iparfejlesztési akcióját mindenkor Ossziánba kell hoznia az ez által érintett néposztályok érdekeivel s így az iparfejlesztés mindig együtt jár bizonyos fokú *iparvédelemmel*. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a

modern kultúra industrializáló irányzata mellett a kis- és közép-iparosok osztálya az, mely a hatósági védelemre leginkább rászorul, míg az ipari élet körül érdekelt többi csoportok, nevezetesen a nagyiparosok és az ipari munkások erős szervezettségüknel fogva nagyobbfokú önsegélyre képesek.

A kisiparvédelemre szolgáló egyes alkalmi intézkedéseken kívül nagyjelentőségű anyagi eszköze a fővárosnak erre a célra az *Albrecht-Hildegarde-alap*. Ezt az alapot Albrecht főherceg 1858-ban létesítette, Buda város közönségének 2000 pengő forintot, Pest város közönségének pedig 4000 forintot adományozván oly célból, hogy ezen, önkéntes adományokkal is gyarapítható összegből szegénysorsú kisiparosok kamatnélküli kölcsönt kaphassanak. Az alap gyarapítására a főherceg neje, Hildegarde főhercegnő elhalálózása alkalmával 1864-ben még 1000 forintot adományozott, kikötve, hogy azontúl az egész alapot „Albrecht-Hildegarde”-alap néven kezeljék.

Az alap további gyarapítása céljából Frigyes főherceg, Albrecht főherceg elhalálózása alkalmával, 1859-ben 5000 forintot adományozott, közben azonban az alap Buda és Pest városok tanácsai által megindított gyűjtések, adományok és hagyományokból, valamint a tanács által e célra fordítani rendelt iparendély díjakból, bírságpénzekből és árverési fölöslegekből jelentékenyen gazdagodott, úgy, hogy az alap vagyona ma jóval meghaladja az egy millió koronát.

Az iparvédelmi politika kapcsán sokszor mutattak rá arra a körülményre, hogy mily nagy mértékben tehet az ipar segítségére a főváros, mint munkaadó, illetve megrendelő. Jelentős e részben az az ankét, melyet a székesfőváros közigazdasági ügyosztálya 1912. júniusában rendezett *a kisiparnak a hatósági munkákban való szélesebbkörű részeltetése* ügyében.

Ezen a szakértekezleten a kisipar érdekében az a kívánság hangzott el, hogy a városi munkák ne fővállalkozóknak és összeítve, hanem szakmánként adassanak ki. Kifejezésre jutott továbbá az az óhaj is, hogy csak megbízható iparosnak adassék ki a munka és nem feltétlenül annak, aki a legolcsóbb ajánlatot tette. Konkrét javaslata az értekezletnek az, hogy minden ipartestületbe bejegyzett iparosnak jusson mód és alkalom a pályázatban való részvétellel, ha az illető iparost az érdekképviselő megbízhatónak minősíti.

Kívánatosnak tartja az értekezlet, hogy az árlejtési hirdetmény és költségvetés adatai és a munkakiadás feltételei világosak legyenek, hogy a munkát kiadó hivatal előre pontosan számítsa ki és állapítsa meg, hogy a munka mennyibe kerül.

A kiadott munka ellenőrzésére nézve az az értekezlet javaslata, hogy a város alkalmazzon képesített építőmestereket, akiknek útján könnyebben lehet a kisebb csoportokban kiadott munkákat ellenőrizni.

A kisipar védelmét célozza végül az az indítvány is, mely szerint a fővállalkozó számláját a főváros csak abban az esetben fizesse ki, ha az a részére munkát végzett kisiparosokat már teljesen kielégítette.

Mindezek mellett kívánatos volna a községi közmunkák és közszállítások révén az *iparösszvetkezetek* érdekeit és fejlődését elősegíteni, amint ez Ausztriában, Német- és Franciaországban történik.

A szövetkezetek ezen iparpolitikai jelentősége minálunk mind-ezideig nagyon kevés méltánylásra lelt, jóllehet nemcsak a külföldi példák, de az egész ipari élet irányzata is a mellett látszik bizonyítani, hogy az iparvédelemnek és igen jelentős mértékben az iparfejlesztésnek is, hathatós eszköze a szövetkezeti tevékenység. A hatósági, úgy az állami, mint a községi beavatkozásnak ezen szövetkezeti önszegély mellett is marad elég tennivalója, nemcsak általános igazgatási és iparpolitikai,* hanem finandciális irányban is, de ennek az önszegélynek megvan az a megbecsülhetetlen előnye, hogy az illetőket az osztálytudat erejével ruházza fel, bizonyos felelősségérzetet fejleszt ki bennünk, aminek szociálpolitikai kihatásai főleg abban fognak mutatkozni, hogy a községi iparpolitikában, mely – mint látuk – nem kis mértékben jelent ma még kisiparvédelmi politikát, a mainál nagyobb súlylyal vehetnek részt. Több erővel és öntudattal támaszthatnak majd követelményeket, mert hiszen jobban tisztába is jönnek azokkal és szervezettségüknel fogva nagyobb súlylyal is intézhetik azok keresztülvitelét.

Ezeken és a szorosán vett községi iparpolitika érdekeit szem előtt tartó szabályrendeleti intézkedéseken kívül, a főváros vajmi gyakran kénytelen állást foglalni *országos iparpolitikai* kérdésekben is. Ez állásfoglalása különösen döntő súlylyal esik latba oly esetekben, amikor ez más törvényhatóságok kezdeményezésére és átiratai kapcsán történik. Az ország ipari szükségleteinek a főváros közönsége által ez irányokban támasztott igények a legérzékenyebb fokmérői lévén, a székesfővárosi törvényhatósági bizottság közgyűlésein az országos iparpolitika kérdéseiben hozott határozatok bizvást úgy tekinthetők, mint minden tekintetben reális ipari követelmények támasztása.

A *kereskedelem* és kereskedelmi forgalom érdekeit érintő kérdések közül az utóbbi idők intézkedései között nagyfontosságúak azok, melyeket a főváros a *tüzelőanyag árusításáról* szóló szabályrendelet módosítása és általában a szénkérdés kedvező megoldása tekintetében tett. Nagy munkát fejtett ki a közigazdasági ügyosztály a fővárosban 1912. telén jelentkező szénkereskedelmi-forgalmi zavarok megszüntetése, a szénhiány pótlása és a széndrágaság enyhítése érdekében is. A főváros ebben az évben intézkedett először a szegényebb néposztályok érdekében a hatósági szén- és faárusítás iránt, ezt megelőzőleg és az egész téli idény alatt állandóan nyilvántartotta a szénkereskedők szénkészleteit és árjegyzékeit s azokról a közönségnek rendszeres közleményekkel számolt be.

A kereskedelemügyi miniszter rendeletéből kifolyólag, melylyel a *vándoripar gyakorlására* vonatkozólag kidolgozott törvényjavaslat-tervezetet véleményének előterjesztése végett megküldte a székesfőváros törvényhatóságának, foglalkozott a közigazdasági ügyosztály és a tanács, valamint a kerületi elüljárók értekezlete is a házalás, a szoros értelemben vett vándoripar, a megrendelésgyűjtés és az ószeresség törvényes szabályozásának kérdéseivel. Az ügyosztályi előterjesztés a vándoripar gyakorlása tárgyában készített törvényjavaslat előadói tervezetét a hazai ipar és kereskedelem érdekei szempontjából általánosságban üdvösnek tartja; az abban kifejezésre jutó azon intencióval, mely szerint a törvényes rendezést eddig nélkülöző házalás, vándoripar és ószeresség végre törvényhozási úton szabályoztassanak, teljesen egyetért, különösen azért, mert ezen szerényebb foglalkozási ágak törvényes rendezésében számos kis exisztencia részére kínálkozó kereseti alkalmak megteremtését látja s végül, mert a törvényjavaslat erre vonatkozó rendelkezéseiből jelentős haladás mutatkozik azon cél felé, hogy az ország lakossága szükségleteit lehető legteljesebb mértékben hazai iparosoktól és kereskedőktől, vagy ezek közvetítése mellett szerezzék be s ez által a hazai ipar és kereskedelem megnyerje az eszközöket arra* hogy mostani szerény helyzetéből kiemelkedve, nagyarányú fellendüléshez jusson s ekép majdan teljes erővel hathasson oda, hogy a külföldi versenyt a lehető legszűkebb térre szorítva, önmagának és ezzel együtt az egész, országnak jólétét, vagyonosodását és megerősödését mozdítsa elő.

Láthatjuk ebből az állásfoglalásból, hogy a főváros kereskedelmi politikáját két szempont irányítja: a nemzeti és a szociális. Az elsőből kifolyólag minden igyekezete odairányul, hogy a belföldi ipar és kereskedelem érdekeit mozdítsa elő, a külföldi gyártmányokhoz pedig csak azokban az esetekben folyamodjék, amelyekben ezt

a székesfőváros érdekeinek súlyos sérelmekről, vagy indokolatlanul nagy anyagi áldozatoktól való megóvása egyenesen kötelességévé teszi.

A szociális szempontot pedig az által juttatja kifejezésre a főváros kereskedelmi politikája terén, hogy ez utóbbinak egyik vezérgondolata, melyet minden konkrét intézkedésében érvényesíteni igyekszik, az a törekvés, hogy új keresetforrások megnyitásával, új foglalkozások megteremtésével mozdítsa elő a szegényebb néposztályok anyagi érdekeit.

A főváros közgazdasági és pedig úgy ipari és kereskedelmi, mint forgalmi politikájának egyik legvitálisabb kérdése az *idegenforgalom*, mely több mint három évtizede vár megoldásra. Ez idő alatt ismételten történtek kísérletek idegenforgalmunk felkeltésére, illetve fokozására, anélkül azonban, hogy ezek a remélt eredménnyel jártak volna. E sikertelenségek oka egyrészt a rendelkezésre állott anyagi eszközöknek a kitűzött célhoz képest aránytalanul csekély voltában, másrészt azonban abban a körülményben leli magyarázatát, hogy az idegenforgalom technikai és kulturális előfeltételei nálunk a legutóbbi időig csak igen csekély mértékben voltak meg. Kétségtelen azonban, hogy ezeken a tereken pár év óta javulnak a viszonyok és amit a természetes fejlődés és a főváros kultúrmunkája az idegenforgalom előfeltételeinek megteremtése érdekében tesz, azt erősen támogatják az idegenforgalomra utalt ipari és kereskedelmi érdekek. Mindezeknél fogva, de különösen a főváros által újabban létesített attrakciók (fürdők, állatkert, stb.) segítségével, de meg ezeknek intenzívebb kihasználása céljából megindítandó nagyobb szabású idegenforgalmi akció nemcsak lehetséges, hanem elkerülhetlenül szükséges is.

Ennek az akciónak céljai: felkutatni, hozzáférhetővé és vonzóvá tenni mindazt, ami fővárosunkban és hazánkban az utazó közönség figyelmére számot tarthat. Előkészíteni a fővárost és az országot arra, hogy az utazók ilykép felkeltett érdeklődésének minden tekintetben megfelelhessen. Célja továbbá, megismertetni a külfölddel és a „belfölddel egyaránt mindazon természeti, néprajzi, kulturális és sajátos értékeinket, melyek alkalmasak arra, hogy az utazók minél nagyobb számát idevonzzák. Minden felhasználható eszközzel arra kell továbbá az idegenforgalmi akciónak törekednie, hogy az itt megforduló s még inkább a hosszabb ideig itt tartózkodó látogató lehetőleg kedvező benyomásokat nyerjen s e végből egyetemmel kell örködni a felett, hogy az idegenforgalmat bár-

miképpen károsan befolyásoló jelenségek gyors és gyökeres orvoslást nyerjenek.

Látnivaló, hogy a székesfőváros idegenforgalmának kérdése nem helyi érdekű ügy, hanem a legszorosabb vonatkozásokban áll az ország közgazdasági érdekeivel és amely mértékben tekintetbe kell vennie az idegenforgalmi mozgalomnak a belföld nagyobb fokú bevonását, érdeklődésének a főváros felé irányításával, ugyanoly mértékben kell a külföld figyelmét is a magyar vidéknek különösen turisztikus szempontból jelentős pontjai felé terelni, mint aminők a Tátra, a magyar Adria, a Vaskapu stb.

A szorosan Budapestre koncentrálódó idegenforgalom emelésére misem volna alkalmasabb, mint egy gazdag, változatos saison megteremtése, mely az attraktív külső eseményeknek rövid, pár hétre való összpontosításával módot adna a látogatóknak arra, hogy rövid idő alatt is alaposan megismerjék viszonyainkat. A társadalmi, művészeti és sportesemények minálunk olyannyira más-más időpontokra esnek, hogy sem Budapesten, sem a vidéken tulajdonképeni értelemben vett saisonról nem is beszélhetünk. Ennek megteremtése pedig Budapesten annyival is fontosabb idegenforgalmi feladat, mint-hogy természeti helyzeténél és fekvésénél fogva egyenesen predesztinálva van rá, hogy nagyszabású fürdővárossá fejlesztessek.

A közgyűlés 1912. évi június hó 12-én tartott közgyűlésében hozott határozata értelmében az idegenforgalmi akció elvi kérdéseinek megoldására s részletes programjának megállapítására külön bizottságot küldött ki, mely 1912. évi december hó 12-én tartott ülésében kimondotta, hogy sürgősen szükségesnek tartja idegenforgalmi iroda létesítését, mely a bizottság végrehajtó szerveként dolgozzon ki és a lehetőség határain belül valósítson is meg egy nagyszabású idegenforgalmi programot.

Ily iroda, ha eredményes működést akar végezni, csak hatósági intézmény lehet. Mert csak ez szolgálhatja önzetlenül, üzleti érdekek mellőzésével, bár egyébként teljesen üzleti alapon a közérdeket. Szervezetének olyannak kell lennie, hogy egyrészt minden intézkedésében a főváros morális ereje érvényesüljön, másrészt azonban gyors akcióképessége biztosítva legyen s minden nehézkességtől menten, üzletszerűen, szabadon cselekedhessek.

Az iroda költségeinek fedezésére természetesen első sorban a főváros költségvetésében e célra preliminált összegnek kell szolgálnia. E mellett azonban idővel lényeges jövedelmi forrásait kell, hogy képezzék: az állam támogatása, az államvasutak, továbbá más vasutak- és hajóállalatok, valamint magánosok és fürdők hozzá-

járulásai a nekik tett szolgálatok ellenértékeképpen, valamint az általa kiadandó útikönyvekbe felvett hirdetésekéből, ismertető füzetek árusításából és más címenek befolyó üzleti bevételei. Nyereséget természetesen nem céloz.

Ez az idegenforgalmi akció a dolog természeténél fogva sok olyan teendővel van összekötöttségben, amely bár nem szorosan vett idegenforgalmi ügy, de azzal a legszorosabb vonatkozásban van és egyébként is, mint a közigazgatási politika megoldásra váró kérdései, a fővárosi adminisztráció gondoskodásának tárgya.

Ilyen, Budapest idegenforgalmának emelése, a főváros nemzetközi jelentőségének fokozása s a külföldi s magyarországi utazóközönség érdekében álló intézkedés az, hogy a földrajzi fekvésénél fogva szükségképpen Budapesten keresztülmenő nemzetközi forgalom lebonyolítását szolgáló vonatok menetrendje Budapestre nézve a mainál kedvezőbben állapíttassék meg.

A mai helyzet ugyanis az, hogy sok esetben – bár semmi jelentősebb akadálya sincs annak, hogy kellő menetrendmódosítások és egyéb intézkedések által ez a helyzet lényegesen javunkra módosuljon – még csak kísérletek sem történtek az ez irányban fennálló anomáliák megszüntetése tekintetében.

Ennek a körülménynek tulajdonítható, hogy úgy az ország határain belül, mint a tőlünk keletre és délkeletre fekvő országokban is az a szokás vált általánossá, hogy minden nyugat felé, de a legtöbb déli irányú utazásnál is előbb Wienbe utaznak, mert Wienből minden irányba kitűnő gyorsvonatok, közvetlen-, étkező- és hálókocsik, express- és luxusvonatok állnak az utazóközönség rendelkezésére. Budapest és ezzel az ország érdeke azt kívánja, hogy ne csak a bel- és külföld fontosabb városaiba lehessen kényelmesen és a mai kor haladottabb igényeinek megfelelőleg Budapestre jönni, hanem hogy ugyanilyen módon lehessen Budapestről a bel- és külföld fontosabb városaiba is eljutni.

A magyarországi gazdasági fejlődés és különösen az idegenforgalom további fejlődésének elengedhetetlen előfeltétele, hogy megfelelő vonatcsatlakozások a Budapestre való utazást ugyanolyan mértékben megkönnyítsék, mint amily mértékben az utazásnak Budapestről való kényelmes folytathatása fejlesztendő. Csakis ettől várható, hogy Budapest, földrajzi fekvésének megfelelőleg a déloroszországi és a balkán nyugoti és déli utazásainak gócpontjává váljék és hogy sikerülni fog a magyar vidéki városok közönségét is, amely a rossz vonatcsatlakozások folytán csak wieni útmegszakítással folytathatja utazását és így menet és jövet ott pihen meg és ott szerzi be szükségleteit – ide terelni, az ország fővárosába.

Ez természetesen nem lehet az idegenforgalmi irodának, mint szakhivatalnak funkciója, annál nagyobb mértékben hivatása ez azonban a székesfőváros általános közgazdasági tényezőinek úgy szorosán vett idegenforgalmi érdekeinél, mint általában országos ipari és kereskedelmi érdekeknél fogva is. A kérdést komplikálja és nehezíti az a körülmény is, hogy a menetrend megállapítások nemzetközi konferenciákon történnek és a menetrend megváltoztatása az összes ez irányban érdekelt nemzetközi kiküldöttek hozzájárulása alapján történik. Ebből kifolyólag csak attól várható a menetrendnek Budapestre nézve kedvezőbb megváltoztatása, hogy Magyarország kiküldöttei ezeken a konferenciákon az eddiginél nagyobb súllyal védik meg az országnak és fővárosának idegenforgalmi és közgazdasági érdekeit.

Ilyen irányú politika kezdeményezésére készítetik a székesfővárost az idegenforgalmi statisztika tanulságai is, melyek azt mutatják, hogy Budapest idegenforgalmában az osztrákokon kívül számottevő összeggel egyedül csak Németország szerepel. De ezeknek száma is csak alig $\frac{1}{5}$ -e a Bécszet felkereső németeknek. Közelfekvő az a gondolat, hogy Németország utazó közönségét, mely Bécs városát évente 50,000 főnyi tömegben keresi fel, kellene első sorban Magyarország és Budapest felé terelni, mert a politikai, földrajzi és nyelvi viszonyoknál fogva a német közönség az, amely Magyarországot és fővárosát a legkönnyebben keresheti fel, annál is inkább, mert az ország határához közeleső osztrák fővárosba évente nagy tömegben látogat el. Nyugateurópa többi államai ma még oly csekély mértékben érdeklődnek Budapest iránt, hogy ezeknek idevonása csak évek kitartó és rendszeres propagandája után remélhető. Feltétlenül szükség van azonban a balkán államokból és Oroszországból jövő forgalomnak nagyobb mérvű fejlesztésére, mert ennek lehetősége a természeti viszonyokban adva van és csak a főváros buzgalmán és ügyességén múlik, hogy a Budapesten évente keresztülutazó, több mint 20,000 balkán állampolgárt a Budapesten való megállapodásra és tartózkodásra tudjuk bírni. Ugyanez a helyzet Oroszországgal szemben is. Ha a statisztikai adatok azt bizonyítják, hogy 1909-ben Berlinben 77.888, Bécsben 23.755 és Hamburgban 7.535, Wiesbadenben 6809 és Lipszében 2833 orosz fordult meg, akkor feltehető, hogy a Budapesten megforduló oroszok száma is, mely ma 1100 körül van, magasabbra emelhető, annyival is inkább, mert hiszen a Budapestnél sokkal kisebb és távolabb eső

Hannoverben 639 és még Düsseldorfban is 321 orosz fordul meg évenként.

Ha tehát a Budapesten meginduló idegenforgalmi propaganda és az ennek céljait szolgáló közlekedési politika az említett három állam: Németország, Oroszország és a Balkán-államok igényeit venné figyelembe, remélhető volna, hogy munkássága nem maradna eredménytelen. Ezt a feltevést erősítik azok az adatok is, amelyek igazolják, hogy *Oroszország* forgalmának jelentékenyen emelkedő az irányzata s így voltaképpen az (idegenforgalmi akció részéről csupán kedvező konjunktúrák megfelelő kihasználására volna szükség, hogy Oroszország forgalma az eddiginél nagyobb mértékben tereltesse Budapest felé. Ugyanez áll a Balkán-államokra is, bár itt feltűnő körülmény, hogy Szerbia forgalma újabban stagnál, sőt a 90-es évekhez képest észrevehetően visszafejlődik, amint ezt különben-Bécs város szerbiai forgalma is mutatja. Feltehető azonban, hogy a Balkánon most végbemenő nagyszabású gazdasági és politikai átalakulások ezekben az állapotokban is kedvező változásokat fognak létesíteni és nagyobbfoku személyi és tárgyi kicserélődést fognak létrehozni a monarchia és a Balkán-államok között a budapesti – idegenforgalom emelkedésének javára.

Régóta húzódó kérdése a fővárosi közgazdasági politikának a *községi takarékpénztár* létesítésének kérdése. A tanács még 1905-ben dolgozott ki erre vonatkozó javaslatot, melynek lényege az, hogy a főváros állítsa fel a községi takarékpénztárt, de egyelőre nem nagy apparátussal s nem a takarékpénztári és banküzletek egész komplexumára kiterjedő üzletkörrrel, hanem egyrészt a főváros meglévő pénztárainak igénybevételével, másrészt az üzletkört illetőleg is a legegyszerűbb keretekben.

Eszerint a székesfőváros központi pénztára és a tiz kerületi pénztár fogadná el a községi takarékpénztár részére a betéteket, teljesítené a kifizetéseket, egyszóval bonyolítaná le a szorosabb értelemben *vett* pénztári ügyeket.

A takarékpénztár üzletét és ügyeit pedig, teljesen önálló hatáskörrel, egy, a törvényhatósági közgyűlés kebeléből választandó 6-8 tagú takarékpénztári intéző bizottság vezetné az ügyvivő igazgató útján. A takarékpénztári intéző bizottság a törvényhatósági közgyűlés mindenkori újjáalakulása alkalmával természetesen újból volna választandó.

A takarékpénztári intéző bizottság választaná meg az ügyvivő igazgatót, aki utasításait az intéző bizottságtól nyerné.

A takarékpénztár vezetésére és kezelésére felügyelne egy, ugyancsak a törvényhatósági közgyűlés kebeléből alakítandó 3-4 tagú takarékpénztári ellenőrző bizottság.

Ami a létesítendő takarékpénztár üzletkörét illeti, annak a javaslat szerint eleinte a következőkre kellene kiterjednie:

- a) Hogy elfogad betéteket takarékpénztári betétkönyvre, pénztárjegyre és folyószámlára;
- b) pénzkészletéből értékpapírokat vásárol;
- c) ugyancsak pénzkészletéből jelzálogkölcönöket folyósít;
- d) értékpapírokra kölcsönöket és előlegeket ad;
- e) bevezeti a cheque- és clearing-ügyleteket;
- f) elfogad befizetéseket a községi pénztár javára és helyette kifizetéseket teljesít.

A községi takarékpénztár létesítése mellett – úgymond a javaslat – elsősorban a község fiskális érdekei szólnak. Ebből a szempontból a községi takarékpénztár egy bizonyos idő múlva, feltéve, hogy a meglévő takarékpénztárak versenyét kiáltotta- és megerősödött, alkalmas lesz arra, hogy a községi betéteket szaporítsa.

A jövedelmezőségen kívül a községi takarékpénztár létesítése mellett szóló egy másik indok az, hogy a községi takarékpénztár jó szolgálatot tehet majd abban az irányban is, hogy a főváros által kibocsátandó kölcsönkötvények átvétele útján a fővárosra nézve kedvezőbb hitelviszonyokat teremtsen.

Ugyancsak jó szolgálatot tehet a községi takarékpénztár a közönségnek azzal is, hogy egyrészt elfogadna a községi pénztár javára történő befizetéseket, másrészt teljesítene helyette kifizetéseket. Ilyképen a folyószámla, továbbá a cheque- és clearing-forgalom segítségével a hatósági pénzkezelést olyképen egyszerűsítene, hogy a közönségnek nem kellene a hivatalokat felkeresni s ott a várakozással gyakran hosszabb időt eltölteni.

Nagy szerepe lehetne egy megerősödött községi takarékpénztárnak a községi üzemek kezelése s a község némely kereskedelmi tevékenységének átvállalása körül, amely tevékenység talán a hatósági szervezettel össze nem egyeztethető, vagy nehezen valósítható meg, de egy községi pénztárnak az üzletkörébe beleillenek. Kezelhetné a közraktárakat, elláthatná a vásárcsarnokokban a hatósági közvetítői szolgálatost, a közvágóhidakon pénztárt állíthatna fel, átvehetné a világitási vállalatokat, a közúti villamos vasutakat stb.

Ez lenne a közvetett házikézelés rendszere, amely mellett az illető intézményeknek üzleti szervezése a szigorú hatósági szerve-

zetnél mindenestre jobban válnék be, s a megtakarítás, illetve nyereség közvetve csak a község pénztárának jutna.

Valódi s nagy eredményeket csakis akkor lesz képes a községi takarékpénztár felmutatni, ha üzletköre a felsorolt s azokhoz hasonló haszonhajtó vállalatokra is ki fog terjedni. Ez azonban természetesen csak bizonyos hosszabb idő múlva következhetik be, mert ehhez megállapodott és megerősödött pénzügyi intézet szükséges.

A községi takarékpénztár létesítése mellett fel lehet végül hozni azt is, hogy a községi takarékpénztár a pénzügyi intézetek közt idővel vezérszerepre jutva, irányító hatással lehet a közigazdasági viszonyokra.

Ezeket fejti ki az említett javaslat, melynek megállapításai még ma, 8 év után is, a gazdasági életnek közbeeső fejlődési tényei mellett is teljes mértékben megállják helyüket. És ha ma még a községi takarékpénztár ügye meglehetősen messze van is a megvalósulás stádiumától, a főváros közigazdasági teendőinek rohamos szaporodása, üzemének finansiális igényei és adminisztrációjának fiskális érdekei belátható időn belül kényszerítő erővel fognak utalni a községi takarékpénztár megalkotásának elkerülhetetlen voltára.

Az újabb időben sok szó esett a *közraktárak* kérdéséről. Régi panasza ugyanis a fővárosi gabonakereskedőknek, hogy a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank monopóliumát képező budapesti közraktárak egyrészt szűkreszabott méreteik, másrészt a gépberendezés és vasúti ellátás hiányossága miatt nem képesek kielégíteni a mindinkább növekvő forgalom igényeit. Különösen az 1912. év folyamán vált érezhetővé káros hatásaival a közraktárak elégtelensége, mert megtörtént, hogy a gabonaforgalom legfontosabb őszi hónapjaiban a közraktárak egészen megteltek és kénytelenek voltak az árufelvételt teljesen beszüntetni.*)

A tűrhetetlen helyzet nyomása alatt a budapesti gabonakereskedők egyesületének kezdeményezésére a budapesti kereskedelmi és iparkamara az összes érdekelt bevonásával értekezletet hívott egybe. Az itt elhangzott panaszok kapcsán azután azzal a kérelemmel fordult a főváros tanácsához, tegye meg a szükséges intézkedéseket arra nézve, hogy az egész fővárosi kereskedelmet elsorvasztó raktárhiány sürgősen megszüntethető legyen.

E kérés kapcsán a székesfőváros közigazdasági ügyosztálya tanulmány tárgyává téve a közraktárak kérdését, a feldolgozott

*) Lásd a *Városi Szemle* 1913. évi áprilisi számban közölt jelentést.

statisztikai adatok alapján megállapította, hogy a gabonakereskedők panaszai minden tekintetben indokoltak. Ez adatok főbb eredményei röviden a következők:

Míg az ötvenes években az ország termő területe az összterületnek csak 84.2%-át tette, addig ma 94.75% -a termőterület. Ennek megfelelően, de az ezzel együtt fejlődött belterjesebb gazdálkodás következtében is, az ország gabonatermése az 1886-1896. évi átlaggal szemben, mely 87,000.000 métermázsát tett, ma 121,000.000 métermázsa (1908-1912. évi átlag), tehát 45%-kal emelkedett.

Már az ország ezen fellendülése következtében is, de azért is, mert a hatalmasan fejlődő főváros szükségletei fokozott arányban kívánták ezt maguk is, a budapesti gabonabehozatal és kivitel 1876. óta a mai napig megháromszorozódott. A behozatal 1897-től számítva megkétszereződött, a kivitel pedig az 1897. évi mennyiségnek tényleg kétszerese lett.

Hasonló örvendetes jelenséget mutat a főváros összáruforgalmának fejlődése is; 1876. óta a behozatali összforgalom 1912-ig háromszorossá, a kiviteli összforgalom négyszeressé lett.

Mindezzel szemben a budapesti közraktárak befogadóképességének fejlődése távolról sem mutat ily kedvező arányt. 1897-től számítva 1912-ig kerek számokban 800,000 métermázsáról mindössze 900,000 métermázsára emelkedett.

És e kedvezőtlen arányt még rosszabbá teszi az a körülmény, hogy a fővárosi egészségtelen lakásviszonyok következtében a rendelkezésre álló magánraktárak évről-évre kevesbedtek. Főleg a 90-es évek óta történik, hogy a fennálló magánraktárak nagyrészt vagy lebontották, hogy helyükre lakóházakat emeljenek, vagy átalakították ugyancsak lakások, illetve műhelyek céljaira. Úgyannyira, hogy alig néhány év alatt a jutányos és olcsó magánraktárak befogadó képessége 900,000 métermázsáról 250,000 métermázsára olvadt s egyben természetesen csak rendkívül drágán állanak rendelkezésére.

Ilyen körülmények között az a veszély fenyeget, hogy a közraktárak a jövőben még a forgalom normális átlagának természetesen fokozódó igényeit sem lesznek képesek kielégíteni. Annál kevésbbé, mert a raktárak topográfiai viszonyai folytán a gyors rakodás lehetetlen, nem is szólva a vasútszolgálat számos hiányairól. Természetesnek keli találnunk tehát, ha a Budapesten oly nagy nehézségekkel küzdő gabonakereskedelem elterelődik a fővárostól és egyrészt a vidék nagyobb városai, másrészt Wien felé áramlik. Ez utóbbi körülmény azonban nagy veszedelmet rejt magá-

ban az egész ország gazdasági életére nézve, mert Wien városa mindent megtesz, hogy a magyarországi és a balkáni terménykereskedelmet magához vonja. Legkiáltóbb bizonyítéka ennek a törekvésnek az a tény, hogy míg Wien gabonaforgalma alig fele a budapestinek, közraktárainak befogadóképessége majdnem kétszer akkora (1,480.000 métermázsa), mint a budapesti közraktaraké.

A kérdés végleges rendezése csak a kereskedelmi kikötő megépítésével és a pályaudvarok elhelyezésének sikeres megoldásával lesz csak elérhető. Addig csupán ideiglenes intézkedések tehetők. Ennek tudatában határozta el a székesfőváros tanácsa is a közraktáraknak ideiglenes raktárakkal való bővítését.

A székesfőváros kereskedelmi forgalmának jövője általában elválaszthatatlanul összefügg a kereskedelmi kikötők létesítésének és a pályaudvarok elhelyezésének kérdéseivel. Ez a két probléma sürgős megoldást követel azért, mert halogatásuk számos más nagyérdékű kérdés rendezésének is útját állja. Sem a közraktárak, sem pedig mint látni fogjuk a Dunapart teljes gazdasági és közlekedési kihasználásának kérdése, számos más kérdéssel együtt, nem oldható meg mindaddig, míg ez a két égető probléma megoldást nem nyert.

Vizsgáljuk tehát mindenekelőtt a pályaudvarok kérdését, megállapítván azokat a momentumokat, amelyek a problémát előtérbe tolták és azokat, amelyektől annak megoldását remélik.

A város gazdasági forgalmának emelkedésével, területének és népességének gyors gyarapodásával szemben a mai *pályaudvarok* keretei szűkeknek bizonyulnak és ez utóbbiak kibővítése és új elhelyezése több mint 10 év óta figyelemreméltó kívánsága a kereskedelemnek és közönségnek egyaránt. A megoldás technikai nehézségei és egyéb akadályok azonban folyton késleltetik a kedvező döntést. Különösen sok hátránnyal jár az, hogy a vasúti pályák utcánívóban fekszenek és ha a vonat áthalad rajtuk, ami nagy városban elég sűrűn történik, a sorompót leeresztik s úgy a gyalogosnak, mint a közúti közlekedésnek várnia kell, míg a lassan járó és sok kocsiból álló vonat átrobog. Ez egyik oka annak is, hogy míg a vasúton innenfekvő belterületek túlszűfoltak, közvetlenül a vasúton túl nagy területek lakatlanok maradnak. E bajok orvoslását sürgeti a városépítési ügyosztály azon előterjesztése, mely egyúttal kifejti, hogy mit kívannak a város érdekei e kérdés megoldása tekintetében. A személyi pályaudvarok dolgában a mai fejpályaudvarok helyett átfutó pályaudvarokat javasol, elsősorban az utazóközönség kényel-

me érdekében, de meg városrendezési szempontból is ezt tartja kívánatosnak, mert a mainál lényegesen nagyobb forgalmat lehetne kisebb terület igénybevételével lebonyolítani. (A mai pályaudvarok 12 óra alatt 170 vonatot indíthatnak és fogadhatnak; az átfutó pályaudvarok 12 óra alatt 720 vonatot fogadhatnának és indíthatnának.) És végül az átfutó pályaudvarok rendszere a közúti közlekedést is javítaná, mert az egyes, éppen a vasútállomások miatt túlterhelt vonalak mentesülnének, ha a vasutak felé irányuló forgalom több vonal között oszolnék meg. A teherforgalmat az ügyosztályi tervezet a kialakítandó gyárövezetbe (a külső déli és délkeleti részek) összpontosítaná, kapcsolatban a soroksári dunaágban létesítendő kereskedelmi kikötővel. A pályaudvarok közötti forgalmat az előterjesztés legszívesebben földalatti utón (vontatókocsik segítségével) bonyolíttatná le. De amennyiben ehhez a kormány nem adná hozzájárulását, mindenesetre kívánja, hogy a vasúti pályák vagy az utcánívó fölé emeltessenek, vagy alája sülyesztessenek, hogy a közúti forgalmat a jövőben ne akadályozzák.

Azok a mizériák, melyek a pályaudvarokkal kapcsolatos zavarok folytán *közgazdasági* téren éreztetik hatásaikat az utolsó években tetőpontjukat érték. Az 1911. év különösen megdöbbentő bajokat hozott napvilágra, melyek közül néhányat érdemes ehelyütt említeni, annak illusztrálására, hogy a pályaudvarkérdés mekkora jelentőséggel bír: Magyarországon alig van rozsfogyasztás s így az ország rozstermését Ausztriában értékesíti. A késedelmes vasúti szállítások következtében azonban az osztrák malmok a szállítási határidő be nem tartása miatt egyre-másra utasították vissza a megrendeléseket, s Németországból fedezték szükségletüket. A tengerit az őszi magas árak idején a vasút nem volt képes szállítani, a tavasszal olcsóbb víziúton bejövő külföldi tengeri leszorította az árakat s a magyar mezőgazdaság 30-40 millió korona kárt szenvedett. Halmozhatnók a példákat, de talán ennyi is elég.

A sok technikai hátrány: a hiányos vágányrendszer, a tolató és rakodó vágányok csekély száma, a waggonhiány, a pályaudvarok szűk volta, a raktárak elégtelensége mindmegannyi ok, mely ezen állapotokra vezet. Mindezt betetőzi aztán az a körülmény, hogy a pályaudvarok és elsősorban a budapesti pályaudvarok elmaradott, szőik voltaknál fogva a forgalom lebonyolítására képtelenek és primitív állomási felszerelésüknél fogva is képtelenek hivatásuknak megfelelni.

A fővárosi pályaudvarok által nyújtott problémák sok oldalról

jövő javaslatokat szültek s a sokféle igények egységes kielégítése iránti törekvésből a kívánt változás képe nagyban – egészben ki is alakult, s ennek ad kifejezést a fentidézett ügyosztályi javaslat is. Így az új személypályaudvarokat illetőleg az egységes és kihelyezett fejjállomással szemben feltétlenül előnyben részesíti a közvélemény a város belsejében szétszotva elhelyezett átmenő állomások rendszerét, melyek mellett bárhonnét jövet, bárhol szánhasson ki az utas. A teherpályaudvar kérdésében már eltérőbbek a nézetek, amint hogy itt rejlik a kérdés tulajdonképeni nehézsége. Abban nagyjában megegyeznek, hogy a teherpályaudvarok csak a város külsejében nyerhetnek elhelyezést. A helyet és a technikai részleteket illetőleg azonban a legnagyobb mérvű nézeteltérések uralkodnak. Ennek a kérdésük megoldása még jó időt igénybe fog venni, fontos azonban, hogy az állandóan felszínen tartassék, a megoldás módjai megvitattassanak s a legalkalmasabb mód a lehetőség pillanatában megvalósulást is nyerjen.

A szorosan vett közgazdasági *forgalom* aktuális kérdései között az utóbbi időben a legfontosabbak egyike a m. kir. államvasutak személyi díjszabásának módosításához való állásfoglalásunk volt. Az e tárgyban kidolgozott ügyosztályi javaslat, mely különös tekintettel van a főváros ipari fejlődésének és idegenforgalmának érdekeire, a tanács, a közgazdasági bizottság és a közgyűlés hozzájárulásával találkozott és alapját képezte annak a feliratnak, melyet a székesfőváros közönsége a személyszállítási díjszabás tervezett módosítása ellen a m. kir. kereskedelemügyi, valamint a belügyminiszterhez intézett. A miniszter némely tekintetben honorálta is a főváros előterjesztéseit. Ugyancsak foglalkozott a főváros a *telefondíjszabás* kérdésével is. A törvényhatósági bizottság közgyűlésében ugyanis 1910. április havában felmerült az az indítvány, hogy utasítsa a közgyűlés a tanácsot arra, hogy az utóbbi sürgős előterjesztést intézzen a kereskedelemügyi m. kir. kormányhoz aziránt, hogy a telefon-díjnak már többszörösen kilátásba helyezett leszálítása végre megvalósuljon. Az a tanulmány, melyet az akkoriban illetékes ügyosztály ez indítvány alapján a kérdésnek szentelt, megállapította, hogy a budapesti telefondíjak a távbeszélő hálózat által elért üzleti eredményekhez képest aránytalanul magasak; ugyanerre az eredményre jutottak akkor is, amikor ezeket az előfizetési díjakat a külföldiekkel hasonlították össze. Megállapították az egy beszélgetési díjra vonatkozó kimutatásban, hogy a legdrágább a londoni, azután a párisi és harmadsorban a budapesti általános díjazás. Ez anomáliák megszüntetése érdekében teendő intézkedésekre vonatkozó tanácsi javaslat alapján a közgyűlés állást foglalt a nagy-

mérvű telefon díjszabás ellen, megbízva a tanácsot, hogy a m. kir. kereskedelemügyi miniszter által a távbeszélő berendezések jelenlegi használati és létesítési feltételeinek megváltoztatására vonatkozó javaslat tárgyában tartandó tanácskozáson a székesfőváros közönségének képviseltetése iránt intézkedjék.

Nagyjelentőségűek azok a tárgyalások, melyeket a székesfőváros tanácsa a *hídvám megváltása* érdekében folytat. Ezek a tárgyalások számos jogi kérdés megelőző tisztázását tételezik föl, melyek közül legfontosabb az, hogy általában kit illet a székesfőváros területén a hídépítés joga? Feleletképen erre a kérdésre a törvény alapján megállapítható, hogy az első állandó híd építését az országgyűlés, tehát az állam határozta el, az állam adott a lánchídtársuktnak jogot a híd felépítésére, a törvényben és a szerződésben ugyancsak állami szerv (országos küldöttség) által meghatározott föltételek mellett. A törvényből kitűnőleg tehát a hídépítés joga az államot illeti, e jogát azonban meghatározott feltételek *mellett* a lánchídtársulatra ruházta. Kérdés azonban, miért volt szükség arra, hogy az állam e jogot magának vindikálja, holott kétségtelen, hogy a hídépítés joga, mint partbirtokosokat Buda és Pest városokat illette meg. Ezt a jogukat maga az állam is elismerte, amidőn gondoskodott róla, hogy e városok elvesztett vámbevételeikért megfelelően kárpótoltassanak.

Ámde e joggal élni, illetve az ennek megfelelő kötelezettséget teljesíteni a két város nem akart, illetve különböző jogi és pénzügyi akadályok folytán erre nem volt képes. A törvény alkotása idején Buda és Pest még különálló municípiumok voltak, melyeknek egyesítéses fővárossá való egyesítése akkor még csak gondolatban élt. Féltékenykedő versengésükkel szemben az egyedüli expediens az állandó híd létesítésére az volt, hogy a hídépítés jogát az állam a magáévá tette.

A hidak építésének joga és kötelessége tehát kizárólag az államot illeti és pedig függetlenül attól, vannak-e külön e célra rendelt jövedelmei.

Az államnak a hidakon való vámszedési joga ily jövedelmi lorrasnak nem tekinthető, véges időhöz van kötve és akként van szabályozva, hogy a vám tételekből a hidak fentartásának költségeit felülhaladó tiszta bevételt köteles az állam: 1920-ig az 1870. évi X. tc. alapján felvett 48 millió koronás kölcsön törlesztésére fordítani, 1920-tól ugyanezt a fővárosi pénzalap javára fizetni, 1936.

után pedig tőkésíteni mindaddig, míg oly összeg gyűlik egybe, amelynek kamatai a fentartási költségeket fedezni fogják.

Teljes megváltás ezek alapján nyilvánvalóan azt jelentené, hogy a főváros magára vállalja a hidak fentartását és a hidaknak az állammal és a fővárosi pénzalappal szemben fennálló kötelezettségeit és ehhez képest állandóan fenntartaná a hidakat, 1913. július 1-től számítva fizetné ezenkívül az évi hídvámbevételek tiszta hozadékának megfelelő összeget; 1920. évi július hó 1-ig az állampénztárnak, 1920. évi július hó 1-től 1936 november 20-ig ugyanezt a fővárosi alapnak, 1936 november 20-tól kezdve pedig oly tőke gyűjtésére kellene a tiszta hídvámjövedelmet fordítani, melynek kamatai a hidak fenntartására elegendők.

Ezzel egyértékű azonban, ha a főváros a hidak fenntartási kötelezettségét átvállalja, illetőleg erre nézve az állammal külön megállapodásra jut. Ez irányban folynak a tárgyalások.

Közgazdaságilag nagy jelentőségű városi javadalom a budapesti *Dunapart*, mely úgy jövedelmezőség tekintetében, mint közforgalmi jellegénél fogva is fontos tárgya a közszéki közgazdasági politikának. A kiépített Dunapart-részek közhasználatát, valamint ezen helyek jövedelmi forrásait, a díjszedési jogok értékét és az úgynevezett dunai haszonvételeket időről-időre a vagyonfelvételek tőkeértékében szokták megállapítani. A Dunapartok igénybevételenek módja a partbeosztási térképekből tűnik ki, azonkívül a partbeosztási jegyzőkönyvek is tájékoztatnak róla. A partbéreket, vagyis a partok használatáért folyóméterenként fizetendő évi haszonbéréket a törvényhatósági bizottság közgyűlése állapítja meg és e megállapításnál elsősorban a part állapota, használhatósága és kereskedelmi és hajózási forgalma elsősorban irányadó. Azonban a Dunapartnak, mint városi javadalomnak nem ezen jövedelmei foglalják el az első helyet, hanem lényeges a székesfőváros partjavadalmi díjszedési jogaiból folyó azon jövedelem, mely a dunai hajók és egyéb, vízijárművek kikötési díjainak és a szállított áruk városi vámdíjainak jövedelmeiből, valamint a rakodó-helydíjak és az állás- és helyiilletékekből folyik be. Különösen jelentősek ezek annál fogva, hogy Budapest *vízi forgalma* évről-évre nagyobb mérveket ölt, ami természetesen növeli az adminisztráció teendőit is a dunaparti ügyek ellátása tekintetében.

A budapesti *kereskedelmi kikötő* problémájának felmerülésére és annak megoldására vonatkozó momentumokat Gonda Béla mi-

niszteri tanácsosnak a Magyar Hajózási Egyesületben tartott föl-olvasása nyomán a következőkben közölhetjük:

A budapesti érdekelt kereskedelmi körök már évek hosszít sora óta súlyosan érzik a vízforgalom lebonyolítására szükséges berendezéseknek s a vízi- és vasúti forgalom megfelelő modern kapcsolatának hiányát s már mintegy 25 év óta úgyszólván évről-évre mind erőteljesebben nyilvánultak meg a teljesen jogosult panaszok amiatt, hogy a fővárosi dunai rakodópartok sem terjedelem, sem műszaki berendezések tekintetében nem felelnek meg a forgalom igényeinek.

A budapesti kereskedelmi kamara is több ízben foglalkozott a kérdéssel, múlhatatlanul szükségesnek jelezvén egy megfelelő kereskedelmi kikötő létesítését. A kamara által meghallgatott szakértők egyhangúlag oda nyilatkoztak, hogy a dunai rakpartok kiépítésével nem lehet a kikötőhiányon gyökeresen segíteni, hanem a városon kívül kell egy alkalmas kikötőt, oly telepet létesítenünk, ahol a tömeges forgalom a kor követelményeinek megfelelő berendezések létesítése mellett összpontosítható legyen. Szükségesnek mondta ki a kamara azon nyomós okokból is, mert csak így válnék lehetségessé, hogy a helyi piaci költségek jelentékenyen leszállíthatnának, a tömegárukból készleteket oly mennyiségben halmozunk fel, hogy a világkereskedelem mai fejlettsége mellett piacunk beolyást gyakorolhasson az árak alakulására.

Az ismételt, sürgető feliratok hiatása alatt 1896-ban elhatározta a kormány a budapesti kereskedelmi kikötő tervezésének megindítását, melyre nézve a kiküldöttek beíható tanulmány alapján a következő irányelveket állapították meg:

1. A kikötő akként tervezessék meg, hogy az különösen a tömegáruforgalomra nézve központi kereskedelmi telepet alkosson, ahová a Budapestre föltadott összes tömegáru irányíthatnának és ott megfelelően raktároabatók, kezelhetők és onnan akár vasúttal, akár hajóval, akár kocsival gyorsan elszállíthatók legyenek. A kikötőnek ekként mint kereskedelmi központnak létesítése különös fontossággal bír már csak azon okból is, mert a terménynagykereskedő, mikor áruja Budapestre érkezik, a legtöbb esetben még nem is tudja, hogy hová fogja azt továbbítani; szükséges tehát, hogy azt a helyet, ahol az áruk le vannak rakva mind a hajóval, mind a vasúttal közvetlenül megközelíthessék, miáltal a szállítási, helyi költségekben jelentékeny megtakarítás érhető el. Erre való tekintettel szükséges, hogy a kikötő szerves kapcsolatba hozassék a vasúttal, még pedig oly módon, hogy a kikötőnek a megfelelő vasúti vágánnyal való ellátása mellett a kikötővel kapcsolatosan egy

megfelelő központi teherpályaudvar is létesíttessék, hogy ilymódon lehetővé váljék a vasúton és vízen érkező tömegárúk egységes kezelése.

2. A kikötő berendezésére nézve azt az elvet tűzték ki, hogy a különböző áruk elhelyezésére szolgáló épületek az áruk természetének megfelelőleg, azonban lehető egyszerűen építtessenek, abból a célból, hogy a raktározási költségeket a minimumra lehessen redukálni. Gondoskodni kell továbbá oly különböző épületekről, amelyek hivatva lesznek a különféle áruaukciók megtartására; különös súly fektetendő főleg arra, hogy e kikötőben oly nagyobb tárházak is létesíttessenek, melyekben az áruknak nemcsak elhelyezése, hanem azoknak kezelése, esetleg kikészítése is lehetséges.

3. A kereskedelmi szakkörök egybehangzóan azt a véleményt is nyilvánították, hogy a kikötő egy része a transitó-kereskedelem részére tartassék fenn és ez a rész, mint vámmentes szabad kikötő a megfelelő tárházakkal szereltesék fel, úgyszintén a kikötő ezen részébe helyeztesék el a központi fővámház is, mire nézve az országos fővámigazgató véleményét is kikérték.

4. A kikötő forgalom gyors és lehető olcsó lebonyolítása céljából megállapították, hogy a kikötő a legmodernebb gépészeti felszereléssel látandó el.

5. Hogy a kikötő, mint kereskedelmi gócpont a budapesti nagyipar minél előnyösebb kiszolgálására alkalmassá tétessék, kívánatosnak mutatkozott, hogy a kereskedelmi kikötővel kapcsolatban ipari kikötő is létesüljön oly elrendezésben, hogy abban minden egyes gyár szerves kapcsolatba legyen hozható mind a vízi, mind a vasúti és közúti forgalommal. Ezáltal ugyanis lehetővé válik, hogy az ipartelepek beilleszkedjenek a kikötőnek, mint kereskedelmi központnak forgalmi szférjába és ezáltal élvezzék a kereskedelmi kikötő nyújtotta előnyöket.

Ezen főbb irányelvek alapul vétele mellett tehát mindenekelőtt ki kellett keresni a székesfőváros környékén azt a helyet, ahol úgy a kereskedelmi kikötő, mint az ezzel kapcsolatos vasúti pályaudvar és ipari kikötő, a jövőben várható oly fejlődéshez mért kiterjedésben legcélszerűbben elhelyezhető.

Az ezirányban eszközölt beható tanulmányok arra a meggyőződésre vezettek, hogy a kikötő, az ennek és az ezzel kapcsolatos intézményeknek létesítéséhez és továbbfejlődéséhez fűződő forgalmi és kereskedelmi követelményeknek legmegfelelőbbben a Csepel-sziget felső csúcsán lenne elhelyezendő.

A terület ekként megválasztatván, ezen a kereskedelmi kikötő, vasúti pályaudvar és az ipari kikötő, összesen mintegy 1000

magyar holdnyi területen akként tervezetett, hogy az egyes részek legmegfelelőbb elhelyezése és tagozása mellett az egész telepnek egységes volta s az egyes részek szerves kapcsolatba biztosíttassék. Ezen az alapon a kérdés megvalósításának módozatait beható tanulmány tárgyává tette a főváros, melyek eredményeinek közzététele a legközelebbi jövőre várható.

Ezekben számoltunk be a székesfővárosi közgazdasági politika működéséről és problémáiról. Ez a politika a legszorosabb összeköttetésben van a fővárosi igazgatás egyéb ágaival s míg egyrészt azok állapotainak sok tekintetben illusztrálására szolgálhat, másrészt azokból meríti erejének és teljesítő képességének legjavát.

A munkanélküliség elleni biztosítás mai állása Európában.

Írta: Dr. Kadosa Marcel.

A munkanélküliség kérdése – sajnos – aktuálisabb, mint valaha. Az éveken át tartó kitűnő konjunktúra által elkényeztetett szemünk borzadva látja a munkanélküliek nagy seregét, amely nem akar apadni, hanem folytonosan szaporodik. Még csak kevéssel ezelőtt munkáshiányról hangzottak panaszok a gazdasági élet területein és ma már a társadalom lelkiismeretét ébresztgetik a jótékonyosság és a szociálpolitika virrasztói, akkora az ínség a munkahiány következtében.

Ez a jelenség egyszerre homloktérbe állította ismét a munkanélküliség elleni biztosítás kérdését is. Az egész művelt világ újra behatóan kezd foglalkozni avval a kérdéssel, hogy vajjon lehetséges-e hatékonyan védekezni biztosítás útján a munkanélküliség következményei ellen és ha igen, miféle módszer szerint való biztosítás volta a legmegfelelőbb a célnak minél tökéletesebb megvalósítása érdekében.

Nem célunk, hogy e módszerek körül világszerte folyó vitát ezúttal eldöntsük. A genti rendszernek, az önkéntes állami vagy községi munkanélküliség-pénztár rendszerének és a kötelező biztosításnak annyi mindenféle vonatkozása, előnye és hátránya van és lehet, hogy az ezek körül folyó vita anyaga egyszerűen kimeríthetetlen. Egész általánosságban azt lehet mondani, hogy a kötelező biztosítás még csak egyetlen országban, Nagybritániában van megvalósítva bizonyos munkaszakmákban, de ott is oly fiatal még az intézmény, hogy nem lehet megítélni a hatásait, pláne az azóta még mindig tartó nagy gazdasági virágzás közepette. A többi mind pedig amit a munkásbiztosítás terén eddig produkált az igyekezet és a jóakarat: alig számbavehető jelentéktelenség. Egészen jelentékte-

lenek az önkéntes pénztárak és jelentéktelen a genti rendszerű biztosítás is. Mindaz, ami ezek útján a munkanélkülieknek juttatható, alig mondható egyébnek, mint alamizsnának.

Ismételjük azonban: nem akarjuk a vitát eldönteni, sőt abba bele se kívánunk szólani ezúttal. Csak a vita forrásanyagát óhajtjuk gyarapítani azzal, hogy a következőkben röviden összefoglaljuk és így dióhéjban megismertetjük az Európában eddigelé megvalósított összes kísérleteket és mindazokat az intézkedéseket, amelyek a munkanélküliség elleni biztosítás területén ezidőszert Európában életben vannak.

Elsőkül azokat az államokat kell szemügyre vennünk, amelyekben törvényesen van szabályozva a munkanélküliségbiztosítás. Ezek Nagybritannia, Norvégia és Dánia.

Nagybritannia kétféle módszerét ismeri a biztosításnak:

A) Kényszerbiztosítás, amelyet az 1912. július 15-én életbelépett törvény honosított meg. Kiterjed az építőiparban, gépgyártásban, hajógyártásban, kocsigyártásban, vasöntésben és fűrésziparban alkalmazott minden 16 évesnél idősebb munkásra. A biztosítás viselője a nemzeti munkanélküliség-alap, amelynek kiegészítője a nemzeti munkaközvetítő szervezet a maga 1066 ügynökével, 430 helyi-, 18 kerületi- és 1 központi munkaközvetítőjével. A pénztárba való befizetés összege általánosságban heti 5 penny, amelyből a munkás is, munkaadó is $2\frac{1}{2}$ - $2\frac{1}{2}$ pennyt fizet. Ehhez adja azután az állam a befizetések évi összegének egyharmadát. Biztosítva van pedig a munkás részére évi 2-15 héten át heti hét shilling (17 éven aluliak semmit, 17-18 évesek heti $3\frac{1}{2}$ shillinget kapnak) föl-
tété, hogy

1. az utóbbi 5 évben a biztosításra kötelezett szakmában legalább évente 26 hetet dolgozott;
2. nem sztrájk és nem saját hibája folytán lett munkanélkülivé;
3. nem kap egyenrangú munkát a közvetítőtől.

Ha az igény vitássá válik, akkor a hivatalnokok, választott bírák és hivatásos bírák ítélnek költségmentes eljárás alapján.

B). önkéntes biztosítás. Ez magában foglalja az összes szak-szervezeteket, amelyek tagjaiknak alapszabályszerűleg munkanélküli segílyt nyújtanak. Az 1913. július 7-én megejtett számlálás szerint 275 ilyen szakegylet csatlakozott ehhez a biztosításhoz 1.1 millió taggal, akik közül 0.5 millió volt biztosításra kötelezett. Ezeknek az egyleteknek az állam a kifizetett segílyek $\frac{1}{6}$ részéig visszavetésekét eszközöl, amennyiben a heti segíly a 12 shillinget meg nem haladja. A szakegyletek részére e címen befizetett járulékok összege tavaly 2.3 millió font sterling volt, amelyből 1.7 milliót a tagok fizettek be. 0.6 milliót az állam adott. Ezzel szemben a kiadás 36458 font volt. Igénybevevési esetek száma keréken 400000, a munkanélküliség napjainak száma átlag 16, amelyből átlag 10 napon kaptak az igénybevevők átlag összesen 10 shillinget fejenként. A munkanélküliség átlagos percentszáma 3.5% volt, ami igen alacsonynak mondható.

Norvégiában törvényileg szabályozott önkéntes biztosítás van érvényben. A biztosítás szerve minden szakegylet, amely tagjainak munkanélküli segélyt ad, ha államilag elismertetik munkanélküli-pénztárnak. Az elismertetés föltételei:

1. A szakegylettől elkülönített pénztárkezelés;
2. Legalább a bevételek felének a tagok befizetéseiből kell származnia;
3. A segélyezésnek alapszabályszerűleg következőkép kell szabályozva lennie:
 - a) nem szabad segélyt adni, ha megfelelő munkaalkalom van nyilvántartva, vagy ha a munkanélküliséget az igénylő saját hibája (beleértve a sztrájkot és kizárást) okozta, nem szabad többszörös biztosítás lehetőségének fennforogni és nem szabad a munkanélküliség első 3 napján segélyt nyújtani;
 - b) a segély csak félévi tagság és járulékfizetés után nyújtható a szakmában szokásos 'napibér feléig és egy évben legfőlebb 00 napon át;
 - c) ha a pénzalap nem elegendő, úgy a segélytételk leszállítandók.

Ilyen feltételek mellett összesen 19 szakegyleti pénztár működik a biztosításban mintegy 27000 taggal.

A befizetések az egyes egyletek alapszabályai szerint változóak. A szakegyletek nem szervezett munkásokat is kötelesek a munkanélkülibiztosításba befogadni, ezeknek azonban szavazati joguk nincsen és ezek részére 10-15%-kal magasabb befizetéseket szabhat meg a szakegylet az általa fedezett kezelési költségekhez való hozzájárulás végett. A kifizetett segélyek évi összegének $\frac{1}{2}$ -át az állam megtéríti a szakegyleteknek, de az általa így adott hozzájárulás $\frac{2}{3}$ -át azután kiveti a segélyezettnek lakhelye szerinti községre. A munkaadók nem járulnak hozzá a munkanélküliségbiztosításhoz.

A tagok befizetése az elmúlt évben 186252 koronát, az állami és illetőleg községi hozzájárulás 36309 koronát, az összes bevétel tehát 222561 koronát tett ki és ezzel szemben 144781 koronára rúgtak a segélyek. Összvégyon volt 387545 korona. Szemmel láthatólag nem olyan összegek, amelyekkel egy egész ország munkanélküliségügyét komolyan el lehetne intézni.

Vitás esetekben a szakegyletek vezetősége, másodfokban a minisztérium határoz.

Dániában a munkanélküliségbiztosítás szintén önkéntes és törvényileg szabályozott. Szervei itt is azok a szakegyletek, amelyek tagjainak alapszabályszerű munkanélküliségégyt adnak és itt is az állam ismeri el a szakegyleteket biztosítási szerveknek föltéve hogy:

1. a szakegylettől elkülönített pénztárkezelésük van,
2. működését a biztosításban szakmailag vagy testületileg

3. legalább 50 tagja van, akik 18 éven fölüliek és 60 éven aluliak,

4. a segélyezés úgy van szabályozva, hogy:

a) nincs segély az önhibából bekövetkezett munkanélküliség (sztrájk, kizárás) esetében, nincs többszörös biztosítás és nincs igényjogosultság a munkanélküliség első 6 napjában;

b) a segélyjogosultság csak egy évi tagság és befizetés után áll be, a segély nem nagyobb a szakmában vagy helységben szokásos napszám $\frac{2}{3}$ -ánál, de semmiesetre se kisebb $\frac{1}{2}$ és nem nagyobb 2 koronánál és legalább évente 70 napra kötelező;

c) a pénztár elégtelensége esetében külön befizetések vannak.

Ilyen feltételek mellett 53 pénztár működik Dániában 111187 taggal, akik az egyes szakegyleti alapszabályok szerint különböző befizetéseiket eszközölnék (1912-ben 4,80-26 koronáig). Az állam kötelező hozzájárulása a befizetések $\frac{1}{2}$ része és a községek fakultatív hozzájárulása a befizetések $\frac{1}{6}$ részéig terjed. Ezen az alapon a tagok befizettek 1912-ben 1.3, az állam adott 0.8 és a községek adtak 0.4 millió koronát. Összes bevétel 2.5 millió korona, tartalékok: 2.4 millió korona. Ezzel szemben a segélyek összege volt 1,7 millió korona.

A vitás kérdésekben költségmentes eljárás alapján a szakegyleti vezetőség, másodsorban a választmány, harmadfokban a minisztérium dönt.

Egyéb helyen törvényes szabályozása a munkanélküliségbiztosításnak nincsen. Törvényes szabályozás nélkül is köztámogatásban részesülnek a tagjaikat önként biztosító szakegyletek a következő Országokban:

Franciaországban az állam, 12 departement és 51 helység vesz részt a biztosításban, amely azonban teljesen primitív állapotban van. A biztosítás hatálya alatt álló tagok száma 50 ezer körül van, a befizetett segélyek összege 1912-ben 209564 frank volt, amelyhez az állam, a departement-ok és a községek 181699 frankkal járultak hozzá. Az állatni budgetben egyébként 1905. óta 100000 frank van beállítva e szubvencionálás céljaira. Ebből támogatja az egyesületeket oly módon, hogy a maximális 2 frank napi segélyhez a községi pénztáraknál 2.0%-kal, szakegyleti pénztáraknál 30%-kal hozzájárul 50 napi időtartamig. De az egész intézmény 1911-ben és 1912-ben nem merítette ki, csak mintegy felét a költségvetésbe beállított 100000 franknak. Könnyű elképzelni, hogy milyen alárendelt jelentősége van annak a biztosításnak olyan országban, amelynek 10 millió főnyi a munkássága.

Belgiumban, a világszerte emlegetett genti rendszer őshazájában is csak szegényes csökevényei vannak egy céljainak megfelelő munkanélküliségbiztosításnak. Az állam és 5 provincia segélyez szakegyleteket. Az állami segély évi összege 1912-ben kb. 25 ezer frank volt, a tartományi segélyeké mintegy 50 ezer frank. Ezen kívül a község összesen cca 134 ezer frank hozzájárulást nyújt a szakéteket által segélyezett tagoknak, 31 község pedig 12.5 ezer fr., hozzájárulást maguknak a szakegyleteknek, a község a takarékin-

tézetek biztosítottjainak adott összesen 289 fr. hozzájárulást, 7 község pedig 393 fr.-ot, magának a takarékinézetnek. Mindezekben az intézményekben az 1 millió ipari munkásságból 103537 volt 1912-ben biztosítva, akik kb. 241 ezer segélynapon át cca 310 ezer fr. segélyt élveztek.

Sveicban Szt.-Gallen, Genf, Basel, Appenzell kantonok és *Basel város* vesz részt a szakegyletek munkanélküliségbiztosításában. Hogy ennek milyen jelentősége van, azt a következő számok mutatják: Szt. Gallen kanton 50%-os pótlás alapján fizetett 1913-ban 8 egyletnek összesen 266 frankot, Genf kanton 60%-os pótlás alapján 1911-ben 12 egyletnek 1953 frankot, Basel kanton és város 1912-ben 3412 frankot, végül Appenzell kanton 1912-ben 1601 frankot (kölcstönt.)

Ezenkívül van azonban Sveicban néhány helyen a munkanélküliségbiztosításnak önkéntes közpénztára is, így

Baselben 1214 tagja volt 1912-ben a pénztárnak, akik 9434 frankot fizették be és 605-en 34512 frankot kaptak segély alakjában. Ebből 27000 frankot a kanton (a város) szolgáltatott;

Bern városában 636 tag 8773 frankot fizetett be a városi biztosítópénztárba és 321-en 19130 frankot vettek föl, amelyből 12000 frankot a város szolgáltatott.

Bern kantonban az óraipar munkanélküliei részére létesült alapítvány, amely javára sorsjáték van tervbe véve, de az intézmény még nem lépett életbe.

Hollandiában 281 szakegylet nyer községi támogatást. Az összes kifizetett segélyeik 1912-ben 92261 holland forintra rúgtak, amelyből 42070 forintot pótoltak a községek 50-60 százalékos és 50-60 .napig tartó hozzájárulás alapján. Ezenkívül Dortrechtben városi pénztár is létesült a baséli és berni mintára, de eddigelé még nincsen tagja. 1907-ben törvénytervezet jelent meg az állami hozzájárulás tárgyában, de a tervezet nem nyert elintézését.

Luxemburgban is kapnak az összesen 800 tagot számláló szakegyletek köztámogatást.

Olaszországban 2 város adott szakegyleteknek hozzájárulást, egy városban pedig községi takarékinézet volt, amelybe 795 tag kereken 12000 lirát fizetett be. A községi hozzájárulást itt *Qgy* 300000 lírás alapnak a kamatai képviselik. Ezenkívül Milanóban egy privat alapítás (*Societa Umaitaria*) ad hozzájárulást a genti rendszer alapján.

Poroszországban a következő intézmények létesültek:

1. *Berlin-Schöneberg* város hozzájárulást nyújt a szakegyleteknek. Feltételül megkívánja, hogy a segélyezett 1 év óta lakott legyen a városban. A várakozási idő legfőlebb 7 nap, maximális segélyezési időtartam évi 60 nap. A hozzájárulás a szakegylet által nyújtott segély 50%-a. A napi legmagasabb segély 1 márka. Ezen az alapon 59 szakegylet kapott hozzájárulást 12631 márka összegben.

Ugyancsak *Berlin-Schöneberg* hozzájárulást nyújt 987 M. évi összegben (1912.) egy 172 női tagot magában foglaló takarékinézetnek is.

Köln városnak nyilvános munkanélküliségbiztosítási pénztára van, amelynek minden munkás tagja iether, akinek átlag 2,50 M-ig terjedő napikeresete van és minden szakegylet viszontbiztosíthat nála, amely munkanélküliségélt fizet. A biztosítottaknál 13 heti, a viszontbiztosítottaknál 1 évi helybentartózkodás kívántatik meg. A segélyezés feltétele 52 heti befizetés és 6 napi munkanélküliség. Á heti befizetés I-III. veszélyességi osztály szerint különböző: az I. osztályban 15 és 20 pf., a II. osztályban 20 és 30 pf., a III. osztályban -45 és 60 pf., a szerint, hogy valaki az A) vagy B) tarifa szerinti biztosításban van. A 60 évesnél idősebb tagok számára külön, magasaibb járulékok vannak megszabva. A viszontbiztosítottak heti befizetése 4, 10 és 30 pf. A segélyigények a következők:

a) A biztosítottaké

A) tarifában:

1,50 M az első 20 napban

0,75 „ a további 40 napban.

B) tarifában:

2.00 M az első 20 napban

1.00 „ a további 40 napban.

b) A viszontbiztosítottaké

0.75-1,50 M a (heti befizetések számától függően, de legfölebb a napisegély 60-szorosa.

A biztosítottak száma volt 189, akiből az év folyamán hátra-1 k miatt 38-at töröltek. A viszontbiztosító egyletek száma 25 volt, 11105 viszontbiztosított taggal. A biztosítottak befizettek összesen 5124 márkát, a viszontbiztosító egyletek 19170 márkát. Viszont a pénztár kifizetett a biztosítottaknak 6002 márkát, a viszontbiztosítottaknak 23798 márkát. Az alap létesítéséhez a város 60377 márkával járult hozzá.

Bajorországban Erlangen város 1912-ben 1033 márka hozzájárulást adott szakegyleteknek tanulatlan munkások segélyének pótlására. Csak annak a biztosítottnak a segélyét pótolja, aki 3 év óta lakik helyben és 7 napon át munkanélkül van. A (hozzájárulás nagysága 50% és legfölebb 0.60 M, tartama 6 hét.

Kaiserlautern havonta állapítja meg a hozzájárulás percentuális arányát, a maximum napi 0.60 M 60 napon át. Van azonkívül saját biztosítópénztára is, amely 52 heti befizetés után ad a munkanélküliség 7. napjától kezdve legföljebb 60 napon át a nem házasoknak 0.80 M, a házasoknak 1.20 M segélyt. A befizetés az I. osztályban a szerint, hogy a tag nem házas vagy házas 20 és 30, a II. osztályban 32 és 48, a III. osztályban 48 és 72, a IV. osztályban 60 és 90 Pi-et. Beiratás 50 pf. Mindkét biztosítási formáihoz a város évi hozzájárulása 5000 M. volt 1912-ben.

Württembergben Stuttgart és *Feuerbach* egymással kölcsönöségben vesznek részt a biztosításban. Hozzájárulást nyújtanak a szak-egyleteknek 50%, gyermekes szülőknél 5.25%-kal többel 1 márka, gyermekes szülőknél napi 1.50 mátká mellett. Ezenkívül takarékkintézetet is szubvencionálnak, mely két intézmény 1912/1913. fél-

évben 66022 márkát fizetett ki a munkanélkülieknek. Ebből Stuttgart 10000 márkát, Feuerbach 1000 márkát térít meg.

Schwabisch Gmünd a két év óta ott lakó munkások segélyéből 3.40 M, házasoknál 0.50 M, de legfőlebb 50% megtérítést ad a szakegyleteknek maximális évi 6 héten át; ezenkívül van önkéntes közpénztára is, amelybe a nem házas tagok az I. osztályban 20, a II. osztályban 30, a házasok 35 és 52 pf.-et fizetnek be hetenként és 50 pf. a beiratási díj. Ezzel szemben az, aki 52 heti befizetést teljesített és 7 napon át munkanélkül van, hat héten át kap ha nem házas, napi 0.50, ha házas, napi 0.75 márka segélyt. Mind a két fajta biztosítás belekerül a városnak évi 1000 márkába.

Esslingen szintén hozzájárulást nyújt a szakegyleteknek nagyjából ugyanazon föltételek mellett, mint az előbbi württembergi városok. Miután azonban itt az intézmény csak 1913. október havában lépett életbe, eredményeiről még nincs mit beszámolni.

Badenben Freiburg 50%-os megtérítést ad a szakegyleteknek, ha a segélyezett 1 éve lakik helyben, 5 nap volt munkanélküli és a segély 1 márkánál naponta nem nagyobb. A várakozási idő 40 nap. A kifizetett segélyek összege 1912-ben 10291 márka, amelyből a város 1861 márkát pótol. Ezenkívül takarékbiztosítást segélyeit is pótolta a város évi 66 márkával.

Hessenben Offenbach ad a szakegyleteknek megtérítést minden segélyezett után, aki egy év óta lakik helyben és 5 nap volt munkanélkül. Nem házasoknál 0.50 M., házasoknál 0.70 M és minden gyermek után 0.15 M a hozzájárulás évi 78 napon át.

Elsass-Lotharingiában Strassburg adott a fentiekkel azonos elveiken nyugvó alapokon 6086 márkát a szakegyleteknek és vele kölcsönösségben volt Sdhiltigheim, Bischheim és Illkirch-Grafenstaden.

Mühlhausen 0.80 márkát, családoknál 1 márkát pótol az 1 év óta helyben lakók segélyezésénél. A hozzájárulás összege 1911-ben 2316 márkia volt.

Ezzel a felsorolással, amely a német birodalmi császári statisztikai hivatal összeállításán alapszik, teljesen ki van merítve az európai munkanélküliség elleni intézményes biztosítás. És a felsorolásból könnyen ellenőrizhető, vajjon bevezető soraink megállapítása helyes-e? Látnivaló, hogy itt óriási szociálpolitikai fontoskodás mellett tulajdonképpen semmi se történik – az egy Nagybritanniát kivéve – a munkanélküliség-biztosítás égető kérdésének a megoldása érdekében. Mert hívják bár a rendszert akárminek és történjék az állami és községi hozzájárulás még oly circumspektusos törvény vagy „szabályrendelet” értelmében és forgolódjék a dologban akárhány véresen nagyképű úr, azért abból a pár ezer koronából, amivel egy-egy város a munkanélküliek százaira vagy ezreire nézve akarja elintézni a gazdasági élet legnagyobb kérdését, nem lesz több egy fillérrel se. Az a véleményünk, hogy eddigelé csakis Nagybritanniában történt komoly kísérlet a probléma megoldására, a többi mind csak babra játék új aliquid fecisse videtur.

Bryan mellékfoglalkozása.

Írta: Kreutzer Lipót.

Az amerikai lapok meg az európai újságok, két világrészben egyformán foglalkoztak azzal a nagy esettel, hogy William Jennings Bryan, aki külügyminisztere az Egyesült-Államoknak, varietékben conférence-okat tart, amelyeket megfizetnek alaposan, – hogy ilyenképpen kiegészítse a miniszteri jövedelmét.

Ha helyesek voltak ezek a híradások, akkor Bryannak évi 12 ezer dollár, vagyis 60 ezer korona a miniszteri jövedelme. Nagyobb, mint a mi kormányzó embereink fizetése, – a minisztereknek meg az államtitkároknak minálunk körülbelül éhségbérük van, – de éppenséggel nem nagy jövedelem Amerika egyéb óriás arányaihoz képest.

Ez a helyzet, a Bryan fogyatékos jövedelme, ami annyit jelent, hogy az amerikai kormányzó államférfiaknak általában nincsen tui-nagy fizetésük. Amerikában hiba, az Unióban a demokrácia hibája. Mert igenis megértjük, hogy a jövedelem ne legyen szertelen ott sem, a társadalom ormain, megértjük és helyesnek látjuk, hogy a vezető állásokban levő embereknek se legyen túlságos nagy jövedelmük, de nem értjük meg, miért legyen az Egyesült-Államok külügyminiszterének kisebb a jövedelme, mint akárhány fölcseperedett, az emberiség nagy érdekei szempontjából éppen nem jelentős vállalati igazgatónak.

Az aránytalanság a jövedelem eloszlásában sehol sem válik a demokrácia dicsőségére és neon válik országok és népek javára. A szertelen nagy és a szertelen kis jövedelmek odatartoznak számos máii társadalom súlyos berendezései közé, – majd változtat rajtuk az új igazságok eljövendő korszaka.

De ebben a mai rendben Bryan is megérezte azt a fonákságot, hogy akárhány honfitársának, akiknek kevésbé fontos, a felelősségek súlyával Kevésbé megterhelt a foglalkozásuk, mint az ő nagy hivatali tisztsége, – hogy akárhány bankárnak, üzletembernek, gyárosnak, birtokosnak nagyobb a jövedelme, mint az ő külügyminiszteri fizetése. Ő ennek a meglátásnak levonta a konzekvenciáit és olyan mellékfoglalkozást eszelt ki a maga számára, amely busásan jövedelmez, amely az ő metierjébe jól beleillik és a melyet folytatnia: pompásan összevág a pénzszerzésnek azzal a művészetével, amelyet amerikanizmusnak nevezünk.

Az amerikaiak a fiaikat nem járatják túlhosszu ideig iskolákba, hanem koián kilendítik őket az életbe azzal a legfőbb tanítással, hogy mennél több pénzt szerezzenek. Akármilyen pályán van az amerikai, hivatásához odatartozik az a fontos tulajdonsága, hogy üzletember legyen. Az ügyvéd üzletéket köt, – ezt különben már-már megteszik Európa ügyvédjei is, – az orvos maga is árul gyógyítószereket, a tanár iskolákat tart fõnn, vagyis: az amerikanizmus Kihámozza mindenik foglalkozásból, hogy mennyi benne az üzleti.

alkotórész és miképpen lehet a métiérben ezt az üzleti részt értékesíteni.

Bryan elsőrangú szónok, ő tehát ezt a tehetségét, ezt a tudását értékesíti üzleti alapon. Az ilyesmin mi csodálkozunk, talán meg is ütközünk, de nem döbbenünk meg azon az állapoton, hogy bírák, különféle állami tisztviselők nyomorúságos kis fizetésen tengődnek, dehogy is döbbenünk meg rajta, hanem nyilvános alkalmakon mindenkor az idealizmusról beszélünk nekik és magasztaljuk őket, a miért áldozatokat hoznak a közélet oltárán.

Ők, szegények, nem mernek az olyan mellékfoglalkozásra gondolni, amely, ha tisztességes módon is, de üzleti szellemmel telített pénzszerzést jelent. Nem mernek reá gondolni, többnyire nem is értenek hozzá, idegenkednek is tőle, de nem is szabad nekik, a köztisztviselők számos kategóriájának nem szabad mellékfoglalkozás iránt érdeklődniök. A Hesperidák kertjét, amelyben aranyalmák teremnek, elzárják előlük. A hipokrizis tölti be itt a híres kertet őrző alabárdosok szerepét.

William Bryan nem röstelli a mellékfoglalkozását. Az ő föllépése a varietékben szózatoss hirdetője annak a bölcs tételnek, hogy pénzt szerezni nem szégyen, hogy ennek a célnak az érdekében bölcs dolog mozgósítanunk a bennünk rejlő különféle energiákat. William Bryan föllépése a varietékben új fejezete, színes és frappáns fejezete annak a hasznos művészetnek, amelyet amerikanizmusnak nevezünk.

Egy szocialista törvénykönyv.

Szokatlan és a maga nemében egyedülálló kísérlettel próbálkozott meg nemrégiben egy Desliniéres nevű francia író. Szerkesztett egy tételes, paragrafusokba szedett szocialista törvénykönyvet. Vagyis kidolgozott egy olyan javaslatot, mely amikor lenne aktuális, ha a szocialista forradalom lenne az államhatalom ura. A kísérlet mindenesetre igen figyelemreméltó és a szocialista codex néhány szakaszát közöljük mutatóban. A könyv Parisban jelent meg Giard és Briére cégnél:

1. §. Az összes termelési eszközök a nemzet kizárólagos tulajdonai, kivéve a 3. §-ban felsorolt állandó és a 8. §-ban felsorolt időleges kivételeket. Ily termelési eszközöknek tekintendők a föld és a föld mélye (bányák is), a mezőgazdasági vagy kereskedelmi üzemre szükséges épületek a bennük foglalt anyagkészlet, továbbá a gépek, szerszámok, közlekedési eszközök és házi állatok ... A mezőgazdaság és ipar termékei ugyancsak a nemzet kollektív tulajdonában vannak mindaddig, amíg a fogyasztásnak át nem adatnak.

2. §. A nemzet e termelési eszközöket a társadalomnak szükséges minden néven nevezendő javak előállítására használja és e termelési eszközöket évenként hozandó törvényben meghatározott módon osztja el.

7.§. A termelési eszközök eddigi urainak a kisajátítás folytán 9., 10. és 11-ik §.-okban meghatározott kártalanítási joguk van

8.§. A mezőgazdasági kisbirtokosok kívánságuk szerint földeiket tovább is birtokolhatják, ha e földeket maguk vagy hozzátartozóik segítségével de minden esetre idegen munkások foglalkoztatása nélkül művelik. Ez a birtok az épületeket, háziállatokat és a megmunkáláshoz szükséges eszközöket is magában foglalja. E birtok elidegeníthetetlen és élők között vagy halál esetére csupán a jelenlegi birtokosok gyermekeire ruházhatók. 4 jelenlegi birtokosok, illetve gyermekeik halálával a tulajdon a nemzetre száll

10. §. A nemzet birtoklási joga nincs egy formális kisajátítási eljárás előfeltételéhez kötve. A törvény kihirdetésének napjával ez a jog is korlátlanul életbelép. A kisajátítási eljárás alábbi módozatai csupán a mostani tulajdonosok kártalanításának megállapítása céljából íratnak elő.

11. §. Ez a kártalanítás élethossziglanig járadékból áll, melyet az eddigi birtokosok kapnak, ezekről gyermekeikre is átháramlik, akiknek halálával aztán megszűnik.

12. §. Ez az életjáradék a kisajátított javak becsértékének 3%-át teszi, levonva előbb a javakat terhelő tartozásokat.

14. §. Minden egyes körzet székhelyén a kisajátítás céljából bizottságok alakíttatnak, melynek tagjait az országos tanács nevezi ki.

20. §. A törvény hatályba léptétől számított három hónapon belül az igényjogosultaknak a bizottság elnökénél vagyonuknak írásbeli kimutatását be kell mutatniuk.

27. §. Ennek benyújtásától számított 14 nap után a bizottság a kiutalandó járadékösszegnek ideiglenes megállapítását bocsájtja ki, e megállapítást könyveibe bevezeti és az igényjogosultaknak kiadja.

29. §. Az igényjogosultak eme ideiglenes határozatok ellen felszólalhatnak, ugyanezt teheti 8 napon belül a kerület minden egyes lakója, aki az előírányzott összeget túlmagasnak találja.

41. §. Amint a bizottság vagy a felebbezési hatóság határozatai jogerőre emelkednek, a kincstárral közöltetnek, mely azokat elkönyveli és a járadék összegeket az igényjogosultaknak havonként személyazonosságuk igazolása mellett kiadja.

71. §. A törvény életbeléptétől számított egy hónapon belül minden városban és ipartelegen iparbizottságok állíttatnak fel, melyek mindegyike három tagból áll, akik közül kettőt az országos tanács, egyet a községi tanács választ.

73. §. Minden egyes bizottság a kerületében levő összes műhelyekről és gyárakról jegyzéket vezet és megállapítja, hogy az egyes üzemek fenntartandók-e, vagy megszüntetendők. Ha valamely új vállalat felállítását határozza el, ennek helyét kiválasztja és javaslatokat tesz a felügyeleti hatóságnak az új vállalat szervezését illetőleg.

74. §. A nemzet tulajdonává vált halászbárkák az egyes halászsoknak vagy alakuló halásztársulatoknak ellenszolgáltatás nélkül

rendelkezésekre bocsáttatnak. A kiosztásnál az előbbi tulajdonosok előjoggal bírnak.

95. §. Újságkiadók, festők és szobrászokra a kisajátítási eljárás nem vonatkozik.

99. §. Pénzérték gyanánt 1000, 500, 100 és 50 frankos bankjegyek bocsáttatnak ki, azonkívül az eddigi öt, kettő és egy frankos, továbbá 50 centimes darabok értékében és nagyságában alumínium pénzek.

106. §. Az állami raktárakban az eladási ár az előállítási árral egyenlő, illetve csupán az eladási költségek megfelelő arányrészesekével több. Kivételt képeznek a 111., 112., 114., 115., 117. és 118. :§§-okban felsorolt áruk.

112. §. Alkohol tartalmú italok, dohány, puskapor és más áruk, melyeknek fogyasztása a közegészség vagy a közbiztonság érdekében korlátozandó, a törvény által meghatározott ártöbblettel adatként el; ugyanígy a finom borok, vadak, finom halak és más áruk, melyek fogyasztása ritkságuknál fogva korlátozott, továbbá az iparművészi és fényűzési ipari termékek.

117. §. Műalkotások, melyek iparilag nem állíthatók elő, alkotóik által az egyeseknek vagy az államnak oly áron adhatók el, melyet el tudnak érni.

119. §. Minden franciának megvan az állam szolgálatában végzendő munkához való joga. Az eme munkából kivett rész előfeltétele a nemzeti termelés eredményeiben való részesedésnek.

120. §. A munka alól a termelés eredményeiben való teljes részesedés joga mellett ki vannak véve: 1. A gyermekek és a tanulmányaikat még folytató fiatal emberek, 2. ama felnőttek, kik az agkori ellátás korában vannak, 3. a férjes asszonyok, 4. az elvált vagy özvegy asszonyok, kik gyermekeiket maguk nevelik, 5. a törvénytelen anyák, míg gyermekeiket fel nem nevelték, 6. az örültek, betegek és munkaképtelenek.

139. §. Minden egyes dolgozó polgárnak teljes munkajövedelemre van joga, bizonyos általános állami és társadalmi célokat szolgáló költségek levonásával.

141. §. Tekintettel az egyes munkások különböző munkaerejére és munkaértékére, a munkások javadalmazása is különböző, azonban sohasem kevesebb egy bizonyos létminimumnál.

142. §. A munkások tehetségük szerint különböző osztályokba sorolhatók, megfelelő különböző munkabérekkel. Kor munkakedv és tehetség alapján lehet a magasabb osztályokba előrelépni.

163. §. Az első osztályú munkások műhelyvezetőkké, mérnökökké és igazgatókká nevezhetők ki. A műhelyvezetők fizetése $\frac{2}{5}$ -öd résszel magasabb, mint az első osztályú munkásoké, a mérnökök és igazgatók fizetését évenként törvény állapítja meg.

117. §. A főiskolai tanárok egy ötöd résszel nagyobb fizetést húznak, mint a középiskolaiak. Mójukban áll magasabb fizetési osztályokba előlépni.

186. §. Írók és kiadók könyveik és újságaik eladási árával javadalmaztatnak.

188. §. Az általános állami termelési terv évenként az országgyűlés által állapíttatik meg, mely terv a következőkről intézkedik: 1. a termelendő javak (belföldi fogyasztásra és kivitelre szánt javak) neme és mennyisége, 2. a rendelkezésre álló munkaerő elosztása a különböző iparágakban, 3. a napi munkaidő meghatározása, 4. a munkabéreknek megszabása, 5. az aggkori és munkaképtelenség esetére szóló nyugdíj meghatározása, 6. a házak bérösszege, 7. a fogyasztási cikkek árai.

KRÓNKA.

Szociálpolitika. Közélet.

Az uri pártfogó.

Január elsején a fiatalkorú bűnösökről nagyfontosságú törvény lépett életbe, mely a fiatalkorú bűnözőket a patronage gondjaira bízta. Beválik-e majd ez a patronagenak mai, városra szabott szerkezetében, kinnt a falvaikban is, arról szólnak a következő sorok, melyek egy részletét képezik annak a bírálatnak, mely a Magyar Jogászegyletben a tervezet kapcsán Sándorfi Kamill bíróról részéről hangzott el. A kis tanulmány nemcsak bírálat, hanem egyúttal mély távlati? miniatúrja a magyar falunak, mely itt-ott zsoldáros hangulatú eszményesítése dacára is a legértékesebb lélektani beleélések egyike, melyet nálunk a parasztról írtak.

„Most érkeztem el, mélyen tisztelt Bizottsági Ülés, ahhoz az intézményhez, melyhez pár gondolatlan óhajtanék hozzájárulni, a pártfogói intézményhez. Olvasván a büntetőnovellát, sereg végrehajtási rendeletét s a most szőnyegre került törvénytervezetét, önkéntelenül az a gondolat incselkedik velem: pompás a vezérkar, pompás a vezérkar minden terve, kitűnőek a tiszték is, de a csatát el fogjuk veszíteni, mert nincsenek jó altisztjeink. Jó altiszt gárdánk csak akkor lesz, ha pénzügyi helyzetünk kibírja, hogy néhány száz vagy ezer rendesen dotált hivatás-szerű pártfogónk legyen, megválogatva és kiválogatva a hivatottakból. A pártfogói vagy a pártfogótisztviselői intézmény azonban mai alakjában csak a városi he-

lyeken célravezető, kint a falvak ezreiben a pártfogói intézmény,, úgy, ahogy eddig kontempláltattott, talán céljavesztett. Nagyvárosi miliőhöz simuló szabályokat a faluban nem lehet alkalmazni, Angliában s Amerikában, vagy Budapesten jönak bizonyuló szabályok nem valók ki a falura. Az ilyeneket a nép egy gesztussal intézi el. Ha népességi viszonyainkra egy tekintetet vetünk, kétségtelen, hogy nyolcvan százalékban földművesekből áll ez az ország, tagadhatatlanul rengeteg analfabétával. Ha a fiatalok bűnösök elosztódását vizsgáljuk, ehhez mértent az találjuk, hogy a raffináltabb bűncselekmények ezeknél is a városokba szorulnak, de az igazi tragédiák legnagyobb részükben kint a falun születnek meg. Hiszen a fegyházak szomorú emberezei is főrészt a falvakból sorozódnak. S ha erre gondolok: keresem a büntetőnovellában s ebben a tervezetben is a falut és nem találok. Keresem nem a nagyvárost, hanem az országot és nem találok. Keresem, mi a gyógyszere a fiatal falurosszának, a falvak fiatal gyilkosainak s csak a városi zsebmetszőket látom a törvényben. Mert, mélyen tisztelt Bizottsági Ülés, liga, nőegylet, pártfogók a tekintetes és nagyságos asszonyok és urak sorából, ezek nem valók Magyarországon falvaiba. A kriminológiai gondolatnak ezek előtt a nagy fénykévi előtt kárpit áll minden falu végén. Aki a falvak egyszerű, de felségesen józan népét, elsősorban a magyar népet ismeri, annak a fényesen tiszta észjárását, mélyen szántó értelmességét, de egyszersmind érzés-

világának fejedelmi zárkózottságát is, az előtt világos, hogy a próbabocsátás úri pártfogó mellett ott kint tízezer faluban lehetlenség. Az az úriember vagy úriasszony, aki városi helyen pompásan teljesíti a pártfogói tisztet bár, hogy nagyon őszinte legyenek, szeretnék statisztikát olvasni arról, hány úriember s úriasszony vállalt kint az országban az első pártfogói tiszt után egy másodikat is, – a falun, vagy, hogy közelebb maradjak, akár itt a gyárak óriási népessége között is úgy jár, mint az ónos esőtől megcsapzott madár: van szárnya, de nem tudja szétterjeszteni, nem tud repülni. Kint a falvakon millió averzió, az osztálykülönbség kiirthatatlan ellenérzése fogadja az úri pártfogót. Hiába bocsátanak ki remekbe készült rendeleteket, se pap, se tanító pártfogói tisztet lélekkel sehol sem teljesít. Egyszer, igen, többször nem. Méltóztassék erről tízezer lelkészt és tanítót megkérdezni. Mert lelkésznek a lelkiekből, tanítónak az iskolából annyi ellenesége van mindenütt, hogy ilyen tisztet egy esztendő hosszú hónapjain keresztül állandó lelkes kitartással egyik sem teljesít. Megteszi, a pártfogói jelentéseket fáradtan kitölti, a blanketta elkészül, a bíró húsz kilométernyire van s a próbára bocsátott mindennap húsz kilométerrel távolodik a, büntetőnövella nagy céljaitól.

Knnél a pontnál eszembe jut egy templomfal, a jeruzsálemi Miatyánk-templom fala, melyen harminkét nyelven olvasható a Miatyánk. Aki oda bemegegy, rnegtalálja a maga imádságát, bárhonnan jött a nagy glóbuszról. Da a törvényeket is így lehetne közkinccsé tenni, előbbre volnánk, de kétségtelen, hogy ez lehetetlen. De hogy a néppel, az egyszerű emberek millióival másképp is meg le-

het értetni és kedveltetni egy törvényt, az is kétségtelen. Csak a nyelvén kell beszélni a néppel. S ha van törvény, amit ezekkel az egyszerű, de józan milliókkal meg lehet szeretetni, az minden olyan törvény, amely a gyermekekkel, az árvákkal, az elhagyottakkal foglalkozik s ilyen a mi büntetőnövellánk, a fiatalokú bűnösök törvénye is. Hogy hogyan, legyen szabad erre reá világitanom.

Köztudomású, hogy a mi falvaink népében a falusi önkormányzat eszméje rendkívül ki van fejlődve. Minden falu egy-egy ország, egy-egy kis monarchia s kevés úr van, akinek – ha nem ezerholdas – olyan tisztelete van a nép előtt, mint a véreből való vér községi bírónak. Miért? Három okból: inert vér a véreből, mert maga választja s mert népünkben eddig még hagyományos a tisztelet minden olyan tisztség iránt, a mely külső hatalommal jár. Ezért van falun rendkívül tisztelete a bírónak, a törvénybíróknak, sőt a bíróviselt embernek is. De az is kétségtelen, hogy a mi népünk közgyámnak rendesen bíróviselt, tapasztalatokban megöregedett embert választ és sok helyen nem ezt a nevet viseli: közgyám, hanem ezt: árvák apja. A nép megtalálja a hivatalban annak a lelkét is, a legszebb nevet adja neki, a legmélyebb s legmegindítóbb tartalmút: árvák apja, mint ahogy az evangélium legszebb kiáltása ez a szó: Atyám. A közgyámnak ez a föltétlen tisztelete a népnek az árvák iránt való rokonérzésében találja alapját. S minden falusi előljárósági tisztségnek azért van elsősorban fénye és tisztessége a nép előtt, mert a falusi parlamentben helyet biztosít s ez kifelé dekórumot, bent „alkotmányos” jogokat biztosít a tisztséget viselő számára.

Ha mi azt akarjuk, hogy a büntetőnovella pártfogói intézménye, ez a nagyvárosi virág, minden falu talajában otthon érezze magát, itt kell kezdenünk. Tegyük egy nagy és merész lépést, reformáljunk meg, esetleg ennek a törvényjavaslatnak a keretében egy régi törvényt, a községi törvényt, az 1886. évi XXI. törvénycikket. A cél megéri. Kapunk jó pártfogót s megmentünk sok, sötétnek induló fiatal lelket. Állítsuk bele a községi önkormányzatba a pártfogói tisztséget. Legyen helye a község kormányzatában, az előjáróságban a bíróval, törvénybíróval, pénztárossal, községi orvossal, közgyámmal, jegyzővel egy rangban a községi pártfogónak is. Ha az a pártfogó benne lesz az előjáróságban, ha ezt a nép a fiatalokúak – mindenestre a helyi viszonyokkal ismerős és így válogatni tudó bírójának kandidálása alapján, de önmaga választja, a nép az első választáskor megéri a büntetőnovellát, megéri annak felségesen megindító célját, a második tisztújító széken verseny fog megindulni ez után a köztisztviség után, amint verseny van a bírói, a közgyámi tiszt után s ha ez az új állás ekként beleilleszkedik a népies gondolkozásmód kormányzati elveibe, akkor a pártfogó a falun igazi pártfogója lehet az eseteknek, a még egészen nem, csak térdre bukottaknak, akkor a pártfogó akár minden héten megjelenhet a bűnös fiatalokú portáján, a fiau népe nem fogja, mint most, a hivatali urak kémjének tartani. Akkor a pártfogót jó atyának fogja mindenki tekinteni s viszont a pártfogó, görcsösen ragaszkodván állása helyi fényéhez, kezes esz-köze lesz a hivatali centrumban gondolkodó bírónak. Tekintélyt adó állásában tekintélyt tartó, fé-

lelmet nem ismerő lehet S ha a kocsi kerekét akár az állam, akár a község megkeni egy kis kenőccsel, egy kis hivatali salláriummal, amit a községi bíró is legtöbb helyen élvez, vagy akár a központi patronázs-egyeletek adnak ki egy keveset részére abból a sok szomorú pénzből, amire a japán azt mondja: namida no bane, a könnyek pénze, a kocsi annál jobban fog haladni. S egyszer csak azt láthatjuk, hogy ezek a finom szerkezetű törvények bekerültek a falvakba is. Amellett szervezhető volna egy, a községi pártfogót figyelő, a községi intelligenciájából álló felügyelő-bizottság, melynek elnöke a fiatalokúak mindenkori bírója volna, kinek mindezek mellett természetesen fenn volna tartható az a joga, hogy szükség esetében a fiatalokú részére más pártfogót rendelhessen, ami pl. nőknél mindjárt szükség volna, lévén ezek részére női pártfogó rendelendő.

Hogy ezek a szerény gondolatok bírnak-e annyi fajsúllyal, hogy most, a törvénytervezésnek, a genezisnek második napján a megszívlelés kapuja elé állhatnak, nem merem hinni, de azt tartom, ha a törvény húsz millió ember közül csak néhány százezernek a vérkeringésébe jut bele, akkor bele fog halni milliók ellenérzésébe és közömbösségébe. Pedig minden áldozatra, még nagy törvények megváltoztatására is készeknek kell lennünk, ha azt akarjuk, hogy ez a törvény az egyszerű milliók szívéhez nőtt, kedves törvénye legyen. A cél, a fiatalokú esetek megmentése, minden radikális lépést megérdemel, hiszen évente átlag 12,000 tizennyolc évesnél fiatalabb büntetett kerül törvény elé és azután, mélyen tisztelt Bizottsági Ülés, nemcsak éreznünk kell, de

meg is kell fontolnunk azt az igazságot, hogy aki csak egy bűnös férfi nyomorúságát látta, semmit sem látott, egy bűnös nő nyomorúságát kell látnia; aki csalt egy bűnös nő nyomorúságát látta, semmit sem látott, egy bűnös gyermek nyomorúságát kell látnia.

Egy év szociálpolitikája.

A székesfőváros tanácsának az 1914. évi költségvetési előirányzatot kísérő jelentésében részletes beszámolót találunk a fővárosnak az 1913. évben lefolytatott szociálpolitikai tevékenységéről. E tevékenységről hű képet nyújt a jelentés következő része:

„A pénzválság következtében, a mely az 1913. évben még élesebbé vált, a magánépítkezés szinte teljesen szünetelt. Az üres lakások száma 1913-ban 882 volt és így a lakáspiac alakulása, különösen a kislakások tekintetében ismét fenyegetővé vált. Noha nagy szükség lett volna arra, hogy a főváros a lakásépítési akcióját folytassa, mégsem tehattünk eziránt előterjesztést épen a hitel drágasága miatt és csak arra szorítkoztunk, hogy a meglévő házak adminisztrációját kiépítsük és a harmadik építési ciklusból visszamaradt épületeket befejezzük és bérbeadjuk.

Az 1913. év folyamán megépítettük és bérbeadtuk a következő épületeket:

1. Többemeletes bérházaik: II. „ker.. Margit-körút 64. sz. 87 bérléménnyel, VI., Aréna-út 140. sz. 151 bérléménnyel.

2. VI. Lehel-utcai műhelybérház 82 bérléménnyel, melyben 42 egyszobás lakással és 15 kétszobás lakással egybekötött műhely foglaltatik. A műhelybérházban inasotthon is nyílik meg a folyó év te-

Az elmúlt három esztendő tapasztalatai mindenképen teljesítettek azokat a szociálpolitikai és pénzügyi várakozásokat, melyeket hozzájuk fűztünk. Ennek igazolására szolgáljon az az egy adat, hogy a földszintes telepeknél, melyek bérlői túlnyomórészt heti ós havi fizetők és a főváros legszegényebb társadalmi rétegéből kerülnek ki, 1913. szeptember hó végén mindössze 250 korona hátralók voltak, ami a 703.570 koronával előirányzott bérbevétel 0.03%-át teszi ki. A hatósági építkezések leszámolásait ez év folyamán rendeztük és még ez év folyamán a közgyűlés elé terjesztjük.

A VI. ker. népszálló az 1913. év folyamán állandóan telve volt és a szálló működése is megfelel a követelményeknek. A munkanélküliség a népszállóban is erősen éreztette hatását, koronkint a lakók 40%-a is munkanélküli volt. Á munkanélküli lakók több ízben részesültek magánjótékonyaságból is ingyen fülke- és ebédjegy-segélyben és ugyancsak a munkanélküli lakók számára az eddigi 60 filléres ebéd mellett 30 filléres ebédipust is meghonosítottunk és ez olcsó, husnélküli ebédekre állandóan nagy számban voltak jelentkezők.

Szükségglakások. Az 1913. év folyamán 32 szükségglakás épült a IX. ker. Vágóhid-utcai szükségglakás-telepen. Azonkívül egy telep (Kerepesi-út) 8 lakással adatott vissza rendeltetésének és noha a lakások száma 40-nel szaporodott a munkanélküliség folytán felszökkent kereslet következtében csak nagy nehezen tudtunk tartalékolni üres lakásokat tartani és ezek száma állandóan kevesebb volt, mint tavaly. Ehhez járult, hogy a kolerajárvány következtében 40 lakást kolerabarakká alakítottak át és a VI ker. Váci-úti

telepet, mely céljainak immár nem felel meg, a VI. ker. polgárság régi óhaja szerint kénytelenek leszünk ez év folyamán lebontani. Ennek következtében kénytelenek voltunk a nagy szükségre való tekintettel a VI. ker. Aréna-úti telepen ideiglenesen 12 lakást szükséglakássá átalakítani. Eme változások és az előreláthatóan nagy telj munkanélküliség következtében a szükséglakások mai száma nem lesz elegendő, úgy, hogy a szükséglakások föltétlenül sürgősen szaporítandók, ami iránt legközelebb előterjesztést is teszünk.

A városi étkező az 1913. április 1-én nyílt meg a központi városházán, ahol kellemesen berendezett helyiségben 80 fillérért 3 tál ételből álló ebédet kaphatnak a főváros tisztviselői. Az ebédet a népszálló konyhájából szállít jáik termofórokban. Az étkező a megnyitás óta állandó és élénk látogatottságnak örvend.

A hűvösvölgyi diáklakástelepet magánvállalat létesítette, a székesfőváros erkölcsi pártfogása és ellenőrzése alatt s a fővárostól nyert utasítások alapján. A telep, mely egyelőre hivatva van némiképp pótolni az általunk már megtervezett, de még pénzhány miatt meg nem építhető két hatósági diákszallót, ez év szeptemberében nyílt meg. E telepen villamos vasúti havi bérletjeggyel együtt havi 15 koronáért kaphatnak lakást egyetemi hallgatók és külön pavillonban egyetemi hallgatók. Külön-szoba ára havi 30 korona. A diáktelep lakói ebédet a városi étkezőben, reggelit és vacsorát (1 korona) a telepen kapnak. A telepen 102 egyetemi hallgató és külön pavillonban 8 női egyetemi hallgató lakik.

Népfürdő. A VI. ker. Palota-úti telepen egy kis népfürdő létesült,

mely 8 kádfürdőből és 6 zuhanyfürdőből áll. A kádfürdő ára 40 fillér, a zuhanyfürdő 10 fillér. Ugyancsak ez év folyamán nyitjuk meg a Százados-utcai telepen létesült népfürdőt.

Kőbányán a főváros támogatásával az Országos Népfürdő-Egyesület legközelebb nagyszabású népfürdőt létesít.

A tél folyamán előkészítjük az ingyenes Dunafürdők szaporításáról szóló javaslatunkat, minthogy a Dunafürdők mai befogadóképessége messze mögötte maradt a keresletnek.

Munkanélküliség ellen való segélyezés. Az 1912-13. évi rendkívüli téli munkanélküliség enyhítése céljára a közgyűlés 50.000 koronát szavazott meg. Ebben a segélyben kereken 2000-en részesültek és 40.000 koronát osztottunk ki. A nőtlen munkanélküliek a munkanélküliség tartama szerint heti 2-5 korona, a családfői¹ tartók a munkanélküliség és az eltartott családtagok száma szerint heti 5-8 korona segélyben részesültek hat héten keresztül.

A segélykiosztást a szociálpolitikai ügyosztály és a kerületi elüljáróságok látták el.

Ez ideiglenes segítő akció értékes tapasztalati anyagot szolgáltatott ahhoz a javaslatához, melyet a munkanélküliség ellen való biztosításról készítünk és amelyet a közel jövőben előterjesztünk.

Beható előadásokkal résztvettünk a müncheni diáklakásértekezleten, a gandhi háztartási-oktatási és a gandhi munkanélküliség, végül a hágai lakásügyi nemzetközi kongresszusokon.

A 48-as szabadságharc külpolitikája.

Ez alatt a cím alatt érdekes munka jelent meg Wilhelm *Alter*, a nemrég öngyilkossá lett fiatal író,

tollából. Ez a könyv rossz auspiciumok között indult s ha mégis kibékítőleg és megnyugtatólag hat, ezt kizárólag kvalitásainak köszönheti. Altér ugyanis több kisebb-nagyobb sikert aratott történeti munkája után kénytelen volt egy fojtogató gyanúval szembe szálltani, melyet a hivatalos történelemtudomány emelt ellene és a mely bizonyos, általa fölhasznált okmányok valóságát vette tagadásba. Ezzel a gyanúval, mely alkalmas arra, hogy egy tudományos író karrierjét derékon törje ketté, Alter nem tudott megküzdeni. Öngyilkos lett. Most megjelent munkája, mely bennünket magyar tárgya és számos új beállítási magyar vonatkozásai révén érdekel, a történetek után érthető elfogultsággal és gyanakvással veszi kezébe az olvasó, de ez a könyv meghozza a kiengesztelődést a szerzővel szemben és mély bepillantást enged egy tragédiába, mely egy gazdag történeti érzékkel bíró embert buktatott el, de bepillantást enged e könyv egy másik tragédiába is, mely egy küzködő, vonagló, kritikus politikai életet élő nemzet gazdasági ambícióit semmisítette meg.

A magyar szabadságharc minden történetírójának a probléma összes szociális vonatkozásai mellett is meg kell küzdenie a nagy vezető egyéniségének problémájával: a Kossuth-problémával. Ezzel, hol élesebb, hol halványabb világításban találkozunk is minden oly munkában, mely valamelyes összeköttetésben van a magyar szabadságharcral. E harcnak külpolitikai vonatkozásai azonban egyenesen parancsolóvá teszik a Kossuth-probléma előzetes tisztázását, mert hiszen egy program-pontja sem állott előtte oly tisztán, mint az a törekvés, hogy Ma-

gyarország számára, melynek önálló államisága alapvető feltétele az európai egyensúly megszilárdításának és életérdeke valamenyny európai hatalomnak, az osztrák császárságtól való szeparációs terveiben idegen hatalmak támogatását nyerje meg és tudjuk, hogy az idegen hatalmak e remélt támogatásának elmaradása mily fokban befolyásolta a szabadságharc kimenetelét.

Drámai erejű és hatású leírást nyújt Altér az első magyar kormányon azon kísérleteiről, melyeket ez a külföldi nagyhatalmaikkal a diplomáciai téren folytatott. Ezen leírásban az osztrák államférfiak kapkodó és rosszakarátú magatartása komoly hangon és az elfogulatlan történész éleslátásával és szókimondásával lel elbírálásra. Látjuk a német kormánnyal való szövetkezés sikertelen kísérleteit, a magyar kormány londoni és párisi kiküldötteinek hiábavaló erőlködéseit és az alig hogy megindult olasz vonatkozásnak csirájában való elfojtását. Érdekesen állapítja meg szerző azokat az eredményeket, amelyeket a magyar viszonyok ismertetése és a magyar ügyért folytatott agitáció külföldön keltett. Ez eredménye úgy volna jellemezhető, hogy a *közvélemény* mindenütt lelkesedéssel és rokonszenvvel fogadta a magyar ügyet és különösen a radikális pártok részéről talált megértő és meleg fogadtatásra Kossuth politikája, annál hidegebben és elutasítóbban viselkedtek a kormányok és a diplomácia. Nagyban hozzájárultak ez eredményhez azok a barátkozások, amelyet Kossuth Szerbia, Lengyelország, Olaszország, Németország és Franciaország forradalmi pártjaival folytatott, mert ezek a szövetségek az aggodalmaskodó diplomaták elé

egy általános európai forradalom rémképét varázsolták.

Az orosz beavatkozás az osztrák-magyar konfliktusba aztán végleg válságossá tette a magyar helyzetet és teljesen kilátástalanná vált a külföld megnyerése a forradalmárok céljaira. A külföld hangulatát Magyarországgal szemben mi sem jellemzi jobban, mint a fiatal Bismarcknak a porosz tartománygyűlésen tartott beszéde, melyben sajnálkozását fejezi ki a fölött, hogy Poroszország is nem vesz részt Ausztria és Oroszország oldalán Magyarország megsemmisítése érdekében.

A szabadságharc teljes levertése után a hangulat kissé megváltozott. Az emigráló vezérek Angliában és Franciaországban, különösen pedig Amerikában igen barátságos fogadtatásban részesültek. De persze mindez szintén nem Magyarország kedvéért történt, hanem egyéb részint lokális, részint saját külön érdekekből és számításokból kifolyólag.

Ebbe az általános történeti érdekű leírásba sok érdekességet, pikantériát vegyít Altér és a drámai lüktetést sok helyütt zsurnaliztikái könnyedséggel váltja föl. A könyv, amely szakkörökben bizonyára expiáló hatással lesz, nagymértékben hozzá fog járulni a szabadságharc sok ismeretlen részletének megismeréséhez és kellemő értékeléséhez.

A kötelező csefédbiztosítás Németországban.

Németországban ez év első napján a kötelező cselédbiztosításról szóló törvény életbe lépett. Január elsejétől kezdődőleg a háztartásban alkalmazott személyzetet, a cselédmunkásnőt vagy a bejáró alkalmazottat az új betegsegélyző-tör-

vény értelmében betegség esetére biztosítani kell.

E törvény szerint a biztosított cselédmunkásnő 26 héten át kap betegsegélyt, ingyen orvost és gyógyszert. (A magyar törvény szerint 4 hétig tartozik a gazda a gyógyítási költségeket viselni.) Ezenkívül gyermekágyi segélyt is kapnak nyolc héten át, amelyből hat heti segély szülés utánra jár. Pénzsegély helyett gyermekágyasotthonban is nyerhet elhelyezést a cselédmunkásnő. Ezenkívül temetkezési segélyre is jogosult az a személy, akinél a biztosított utolsó idejét töltötte. A cselédmunkásnő, mint minden más biztosított tag, pénztári választásoknál választó és választható.

A járulék kétharmad részét az alkalmazott, egyharmadát a munkáltató fizeti. Egyébként Németországban nem valami rózsás a cselédsors. Különösen Poroszországban igen reakciós törvény intézkedik a cselédmunkásnők sorsáról. E törvény egyik paragrafusára vagy újévre adott ajándék ára a cseléd béréből levonható, ha az a kikötött egy évet, amely a belépés napjától számítódik, nem szolgálja ie.

Ezek és ehhez hasonló körülmények Németországban már szervezkedésre serkentik a cselédmunkásnőket. A katolikus cselédegylet legutóbbi évi jelentése szerint az egyesületnek 79 csoportja van, 13.000 rendes és 1226 rendkívüli taggal. A lapjuk 17.000 példányban jelentik meg. Van ezenkívül 15 evangélikus cselédegylet 2000 taggal. Ezek az egyesületek leginkább „a munkás és a munkáltató közötti jó viszonyt” ápolják, vallásos nevelésben részesítik tagjaikat, mint ahogyan ők is a templomi alapon álló szervezkedésnél. Legfőbb tevé-

kenységük az egyesületi takarékpénztár fõntartásában, helyközvetítésben, stb. merül ki.

A szociáldemokrata cselédmunkásnõk szabadszervezetének 1913-ban 33 helyicsoportja volt 5747 taggal. Szaklapjuk 9000 példányban jelent meg; azóta bizonyonnyal, nagyot fejlõdött ez a szervezet is. A cselédmunkásnõk fõlvilágosítása mindenütt nehéz földat, de érdekeikkel ilyen nyíltan szembehelezkedõ gyûlési határozat bizonyára sok háztartási cseléddel megértette, hogy a cseléd nem „családtag”.

Sztrájk-törvény

készítését helyezte Tisza István új-évi beszédében kilátásba. Beszédének a munkásokra vonatkozó része következõképpen hangzik:

Nézetein szerint azoknak az egészséges, erõtéljes önkormányzati szerveknek, melyekben a munkásosztály jövõ fejlõdésének alapjait látom, azoknak kell nyíltan, bevallottan, a törvény által biztosított lehetõség mellett, de a törvényben szabályozott felelõsség mellett is foglalkozniuk a sztrájk kérdéseivel is. Csakis, ha egyfelõl nyíltan elismerjük a munkásnak azt a jogát, hogy összebeszélés útján szervezkedjék a munka megszüntetésére és a munkamegszûntetés presszionális eszközével igyekezzék sorsán javítani, csakis ha egyfelõl e jogát nyíltan elismerjük és másfelõl megfelelõ sztrájk-törvénnyel a mások jogait, a mások szabadságát sértõ visszaéléseket megtoroljuk és ha a sztrájk-mozgalom vezetõire kellõ jogkör mellett kellõ felelõsséget is ruházzunk, csak akkor nézhetünk megnyugvással hazai iparviszonyaink jövõ fejlõdése elé.

Két válfaja van az egészséges munkásegysületeknek. Az egyik-

nek példája itt van hazánkban: csakhogy mi sohasem saját életünknek természetes, erõtéljes növényeibõl, hanem külföldi könyvbõl szoktunk tanulni. Itt vannak a társládák,! amelyek áldásos tevékenységet fejtenek ki és amelyeket alig lehetett még a vasipar számára is megmenteni. Ezt a mintát követelhetjük oly iparágakéban, amelyekben megvannak azok az elõfeltételek, amelyek mellett, mint a társládákkal, egy szervezetben egyesíthetõk valamely iparvállalatnak munkaadói annak munkásaival; ez, ahol lehetséges, talán a legtökéletesebb szervezkedés. Nagyon sok helyen azonban ez nem lehetõleges: sok iparág természete a városokban már az iparososztály elhelyezése is, ennek a patriarkális formának az útját állja. Ott a szakszervezet az, amely természetes gócpontjául kell, hogy szolgáljon a munkás önkormányzati életének. Minden felelem nélkül a kellõen szervezett, kellõen szabályozott, a maga szabad mozgásában biztosított helyzetbe jutott, de a mellett kellõ felelõsséggel is körülvett szakszervezetben látom a jövõ önkormányzat helyes típusát. Nem tehetek róla, én ebben a tekintetben optimista vagyok. Hiszem, hogy szebb és jobb jövõ felé haladunk. Teljes optimizmussal nézek a jövõbe. Nem mintha azt hinném, hogy a szocialista-teória új világrendje fog megvalósulni. Én azt álomnak tartom. A világrendet a mai alapon kell megtartani: de ez a világrend fejleszthetõ, ez a világrend javítható, ennek a világrendnek az alapjain emberöltõtõl – emberöltõtõre – hiszen csak a legutóbbi száz esztendõn nézzünk végig – halad az emberiség elõre, éppen abban a magasztos feladatában, hogy a társadalom alsó néprétegeit vegye ki a nyomorból,

vegye ki a sötétségből, amelyben talán a legutóbbi időig fetrengtek. Éppen ezen a téren a haladás olyan óriás, hogy azt hiszem, nem utópia az a hit, hogy a proletariátus, a munkásosztály föl fog emelkedni az emberi életviszonyok oly színvonalra, ahol akár anyagi helyzetét, akár műveltségét, akár általában az emberi élet összes igényeit tekintjük is, birni fog az emberhez méltó egzisztenciának összes előfeltételeivel. Ez az ideál tisztelt barátaim, amelyre minden becsületes embernek törekednie kell, mert a magyar nemzet jövő fentartása is csak akkor van biztosítva, ha a magyar nemzet a maga nemzeti életében felöleli, magával ragadja és az emberi életnek magasabb régióba viszi föl az alsóbb néposztályokat.

Magyar könyvkiadók.

A Frankfurter Zeitung karácsonyi száma a német nagy könyvkiadók irodalmi programját ismerteti és a cikket olvasva, nem tudja az ember, mit csodáljon jobban ezeknél a nagystíliú emberek-nél: a nézőpontjuk magasságát, üzleti eredetiségüket, vagy az olvasó közönség lelkületének meglepő ismeretét. Nincsenek rászorulva arra, hogy egymástól lopkodják el az üzleti ötleteket. Bezzeg más képet mutat a világnak a magyar könyvkiadás. A legnagyobb magyar könyvkiadóvállalat a Franklin-Társulat. Hogy ez milyen „eredeti” eszközökkel dolgozik, arra nézve érdemes lesz megemlíteni a következőket. Mikor a Révai Testvérek kiadni készült 16 kötetes lexikonját, a Franklin-Társulat hogy elrontsa ezt az üzletet, hamarosan összetákolatott egy három kötetes kézi lexikont, hogy ezt piacra dobva, meghiúsítsa a Nagy Lexikon sikerét. Micsoda ní-

vójú irodalmi termék lehetett ez a kézi lexikon, abból is képzelhető, hogy Radó Antal szerkesztette és *a munkatársak egy fillért kaptak soronként*. Mikor a Révai Testvérek megindították a Világkönyvtárt, a Franklin-Társulat eredeti eszmékben szükölködő igazgatósága „Kultúra és Tudomány” címet viselő sorozattal akart beköpní a konkurens cég tányérjába. A Révai Testvérek megindítják a Külföldi Regény tárt, Franklinék megindítják a Magyar Regénytárt. És így tovább. Látnivaló, milyen nagystíluség uralkodik a legnagyobb magyar könyvkiadóvállalat vezetésében és hogy sehol sincs a tisztességtelen verseny szabályozásának olyan égető szüksége, mint Magyarországon.

Orosz agrárreform.

Oroszországban egy óriási méretű agrárreform van lebonyolódóban, amely erős kisparaszti-osztályt kivan teremteni. A művelhető földterület Oroszországban - a rengeteg szibériai területeket egyáltalán nem is számítva - tízszer akkora, mint Magyarország egész területe és a panasztnépeség száma szerfölvött gyors szaporodás mellett, csaknem 180 millió. A reform három lényeges pontja: megakadályozni a birtokok fölaprózódását, előmozdítani az önálló birtokok keletkezését és közreműködni úgy a közösségi, mint az egyéni birtokok nagyobbitásán, mégis azzal a megszorítással, hogy a szabaddá vált paraszti földek csakis parasztnak adhatók el, ami a nemesi latifundiumok alakulását nehezíti meg bizonyos mértékben.

Az eszközök, melyeket az orosz kormányzat e céljai elérésére fölhasznál, részint finánciálisak, részint pedig jogiak és műszakiak.

Az előbbieket tekintetében minde-
nekelőtt az 1905. november 13-iki
cári manifesztum az 1861-83. évek-
ben történt birtokmegváltásokért
járó annuitásokat elengedte a pa-
rasztságnak, ami az évi bevételek-
nek 92 millió rubellel való csökke-
nését, illetve tőkésítve egy 4.2 mil-
liárd rubel értékű ajándékot je-
lent. Az állam által alapított pa-
rasztbank olcsó (4%-os) jelzálog-
kölcsonőket folyósít kizárólag a
reform céljaira; a becslési érték
60-90 százaléka erejéig. 1882. óta
1912-ig összesen 1.150,830.193 rubelt
juttatott a bank a parasztoknak,
mindig úgy, hogy a pénz nem a
vevő, hanem az eladó kapja. A mező-
gazdasági jelzálogkölcsonők ösz-
ses értéke ma 3 milliárd rubelre
tehető Oroszországban. Ameliorá-
ciók céljából az állam még ezen-
kívül 147.640 parasztcsaládnak bo-
csátott 13 és fél millió rubelt a ren-
delkezésére. A parasztbank pa-
rasztbirtokok vételét is közvetíti,
nagy részét a külön erre a célra ki-
jelölt állami földekből.

A jogi és műszaki intézkedések:
az 1910. június 27-iki törvény, a
melynek értelmében az 1861. óta
fől nem osztott földközösségek eb-
ben az állapotban megmaradnak
és a jelenlegi birtokosok egyéni
tulajdonjoga az őket megillető
földrésztelre elismertetik. Az 1906.
november 9-iki ukáz agrárbizottsá-
gokat szervezett három fokon a re-
form végrehajtására és ezek a bi-
zottságok már eddig is 11.4 millió
hektár területű fölprózott birto-
kokat egyesítettek és mintegy 13.1
millió hektár területre vonatkozó-
tag a munkálatokat megindították.
Mezőgazdasági segítés céljaira, va-
gyis a föld intenzívebb kihasználá-
sára és a parasztság kioktatásá-
ba évenként 5 millió rubelnél töb-
bet fordítanak és 3000 szakképzett
technikus vezetése alatt nagyszá-

mú mezőgazdasági kísérleti inté-
zetben, mintagazdaságban, esti- és
vándortanfolyamokon végzik a
szaktudás fejlesztésének a munká-
ját.

A hivatalos munkásszatisztikák a leg- jelentősebb ipari államokban

cím alatt a német császári hiva-
tal 700 lapra terjedő kötetet bocsát
közre. Az ismertetés kiterjed a
munkapiac, a munkakimutatás, a
munkanélküliség, a munkásván-
dorlások, a szakszervezetek, a
sztrájk és kizárások, a kollektív
egyezmények, a nő és a gyermek-
munkára, a munkabér és munka-
időre, az otthonmunka, az élelmi-
szerárak és a lakástügy statisztiká-
jára. És pedig a következő álla-
mokban: Nagybritania, Franciaor-
szág, Olaszország, Belgium, Német-
alföld, Ausztria és a Netnetbüro-
dalom. Az iparfelügyelet és a mun-
kásbiztosítási statisztikák nem
nyertek felvételt, mert – az egyes
országok törvényeitől függően –
nem alkalmasak az összehasonlí-
tásra.

Munkásvédő törvények Newyork ál- lamban.

New-York állam törvényhozása
ujabban a következő munkásvédel-
mi intézkedéseket hozta: kimondta,
hogy a kereskedelmi üzemek alkalm-
mazottai hetenként egy szabad na-
pot kapjanak. 14 és 16 év közötti
munkások csak az esetben alkalm-
mazhatók gyárakban, ha arra or-
vosi vizsgálat alapján valamely
hatóság alkalmasnak tartja őket.
Nőmunkásokat áruházakban és
más kereskedelmi üzemekben tilos
napi 8 órán vagy heti 54 órán túl
alkalmazni. Gyárakban vagy ven-
dégközi iparban alkalmazott nők
számára megfelelő pihenő helyek-
ről kell gondoskodni. Külön tör-
vény intézkedik azon árucikk elvről,

melyeket nem szabad házi iparban előállítani. „Ismét más törvények előírásokat tartalmaznak védőkészülékekre, gépvédelemre, gyárak világítási, szellőztetési viszonyaira és építési módjára stb., stb.

Az új svájci gyári törvény

meghonosította az 59 órás munkahetet, mely hétköznapokon napi 10 órát és szombatonként 8 órát ír elő, mint maximális munkaidőt. Oly üzemekben, melyekben szombatonként egész délután szünetel a munka, a hétköznapi munkaidő 10 és $\frac{1}{2}$ óra, 7 évi átmeneti idővel a 10 órás munkanap automatikus meghonosítására. 7 év múlva ilyenformán a törvényes maximum heti 56 $\frac{1}{2}$ órát fog kitenni, hétköznapokon 10 órai és szombaton 6 és $\frac{1}{2}$ órai munkaidővel; mindenesetre oly üzemekben, amelyekben női munkásokat is alkalmaznak. További intézkedése az új törvénynek a munkásnő korhatárának felemelése 15 évre, a kötelező választott bírósági eljárás meghonosítása és ingyenessé tétele minden oly polgári perben, mely munkások és munkaadók között folyik.

A hivatásos gyámság

intézménye, melyet a székesfőváros árvaszéke az 1910. év elején létesített, az elmúlt 4 év alatt minden tekintetben megvalósította azokat a reményeket, amelyeket a kiskorú törvénytelen gyermekek jogvédelme tekintetében hozzáfűztek. Most jelent meg a hivatásos gyámság az 1913. évről szóló jelentése, amely ismerteti azokat az eredményeket, amelyeket a személyes felügyelet, a törvényes képviselő, a törvényesítés, az örökbefogadás tekintetében ez az új gyermekvédelmi intézmény az 1913. évben elért. A beszámolót számos célszerű javaslat egészíti ki, aminők a szegénységi és

születési bizonyítványok gyorsabb beszerzése, a személyes felügyelet hathatósabb gyakorlása, a nagykorú anyák gyermekeinek fokozottabb támogatása, a tartásdíjjal hátralékos apák ellen való szigorú eljárás meghonosítása, a hivatásos gyámság intézményének szervezési szabályrendelettel való megalapozása és ez intézmények az összes magyarországi árvaszékeknél való meghonosítása, az árvaszék gyermekvédelmi osztályának önállósítása és az elhagyási ügyeknek a kerületi előljáróságok hatásköréből az árvaszék hatáskörébe való átutalása tekintetében.

A hivatásos gyám ezen jelentésével és a benne foglalt üdvös reformjavaslatokkal kapcsolatban említjük meg azokat az újításokat is, melyeket a fővárosi árvaszék elnöke Melly Béla dr. a folyó év elejével léptet életbe. Ez újítások főbbjei a következők: megállapodás a budapesti járásbíróóságok vezetőivel oly irányban, hogy minden bíróságnál egy bíró kezében összpontosuljanak az összes gyermektartási ügyek s az illető bíró azokat a hét egy meghatározott napján tárgyalja. Kiegészíti ezt az árvaszék elnökének az igazságügyminiszterhez intézett azon felirata, mely arra irányul, hogy a budapesti törvényszéknél az összes felelbbviitt gyermektartási ügyeket egy felelbbzési tanács tárgyalja. Hasonlóképpen az igazságügyminisztertől várja a gyors intézkedést aziránt, hogy az új perrendtartás azon rendelkezése, amely szerint a szegénységi bizonyítványt kiskornak ügyében a gyámhatóság állítsa ki, minél előbb lépjen életbe. Ily szegénységi bizonyítványok helyes kiállítása érdekében arra kéri az árvaszéki elnök a belügyminisztert, hogy a vidéki közgazgatási hatóságok számára rész-

letes rendeletet bocsásson ki. Előreláthatólag sok helyesléssel fog találkozni az árvaszéki elnöknek azon terve, hogy kiváló szakemberek közreműködésével népszerű brosrát jelentet meg, melyben az anyákat felvilágosítja arra nézve, hogy milyen irányú támogatást nyerhetnek az árvaszéktől; ezen füzetet az árvaszék a gyámkirendeléshez csatolja s a klinikákon, kórházakban s az állami gyermekmenhelyen terjeszti. Remélhető, hogy ezek a kiváló szociális érzéktől vezérelt reformtörekvések hozzá fognak járulni a kommunális gyermekvédelem kiépítéséhez.

A munkaközvetítés törvényes rendezése a legfontosabb kultúrországokban

alkotja tárgyát annak a könyvnek, amely mostanában *Becker és Bernhard* tollából Berlinben, Heymann kiadásában megjelent. A könyv két főrésze oszlik és részletesen tárgyalja Németország-, Bulgária, Dánia, Franciaország, Anglia, Monaco, Norvégia, Ausztria, Románia, Svédország, Svájc, Magyarország, az északamerikai Egyesült-Államok, Kanada, Peru, Nyugat-Ausztrália, Új-Seeland és a fokföldi gyarmat törvényhozási intézkedéseit a munkaközvetítés tekintetében. A szerzők azonban nem érték be a törvénytövegek lefordításával és. leközlésével, hanem részletesen adják a kérdés törvényhozási rendezésének fejlődését az egyes országokban. Először találkozzunk e könyvben az iparszerű állasközvetítés törvényes rendezésének összehasonlító áttekintésével is. A nagyon alapos és tárgyilagos munka bátran vehető forrásmunkául a munkaközvetítés problémájának tárgyalásánál.

Szocializmus.

A polgári- és szociáldemokrácia szövetsége.

Ezen a címen nagyérdékű tanulmányt közöl Gustave *Hervé* a „Documents du Progrés” legutóbbi számában. Ha ez a téma már magában véve is mindig érdekes és, izgató, kétszeresen azzá válik Hervének, a közismert francia antimilitarista vezérnek megvilágításában. *Hervé* ugyanis ebben a cikkben eddigi álláspontjával teljesen ellentétben most azt a nézetet vallja, hogy a polgári és szocialista demokraták közötti szövetség nem csak lehetséges, hanem adott körülmények között elkerülhetetlen.

Hervé véleményének megváltoztatására a pau-i radikális pártkongresszus bírta, mely beigazolta, hogy ennek a pártnak nagy többsége hajlandó volna oly szocialistikusirányu és messzemenő reformprogram álláspontjára helyezkedni, amelynek a politikáját katonai és külpolitikai téren a pacifizmus szempontjai irányítanák. A jelen tanulmányban *Hervé* megkísérli ennek a reformprogramnak a vázolását, mely középütt halad a polgári balpárt és a szocialista párt programpontjai között. E javasolt pontok a következők: 1. a világi iskola védelme; 2. a polgári balpártok gazdasági törekvéseinek továbbvittele, mely az utóbbi években stagnálást mutat: a magánmonopóliumok államosítása, a szociális törvényhozás kiterjesztése a rokkantság és munkanélküliség veszélyeire, progresszív jövedelmi adó. Mindezek tekintetében a radikális polgárság és a szocialisták között nem állhat fönn véleménykülönbség, mert mindezek a követelmények a radikális program magvát alkotják és lényeg-

gileg nem egyebek, mint a szocialista mozgalmat irányító normál-programm részei. 3. A kétéves szolgálati idő visszaállítása. 4. Kiegyezés Németországgal az elzászi kérdés egyértelmű és végleges megoldása alapján. 5. Politikai amnisztia mindazon cselekményekkel szemben, melyek a szocialista és radikális szövetségkötést megelőző i cl ókból származnak.

Ezen szövetség létesítéséhez szükséges hangulati elemeket Hervé konstatálhatni véli úgy a munkás-ság, mint a radikális polgárság részéről. Elkerülhetetlenek mondja ennek a blocknak a megvalósítását, mely a választási mozgalmak teréről csakhamar a parlamentre fog áttérjedni, a parlamenttől a kormányra, erről pedig a francia állampolitika egészére, melyet ilyenformán ismét az egészséges szociálpolitika szelleme fog áthatni, a békés munka szelleme úgy az ország belsejében, mint kifelé ható törekvéseiben is.

Szocializmus az ókorban.

Második javított és erősen bővített kiadásban jelent meg most Pöhlmannak, a müncheni egyetemen az ókori történelem professzorának „Az antik világ szociális kérdésének és szocializmusának történetéről” szóló nagy kétkötetes munkája. Az egyik kötet Hellaszal, a másik Rómával foglalkozik, alapos tanulmányozást szentelve a két ország agrár szervezetének és elemezve a két ország demokráciáját szociális szempontból. Mindezekon felül azonban a két ország kultúrtörténetében, történeti és irodalomtörténeti hagyományban is kutatja azokat az elemeket, amelyek számot adnak az antik világ szocialisztikus és kommunisztikus törekvéseiről. Minden tekintetben

új megvilágítását nyújtja a két kötet Hellas és Róma történetének és kultúrájának. Pöhlmann sok figyelmet szentel a tulajdon problémának és e probléma szerepének az antik világ társadalmi életében. E tanulmánya közben különös gondot fordít a hagyományos felfogásnak magyarázatára, hogy vajjon Hellas és Róma tulajdoni viszonyai valóban az agrárkommunizmus szervezetét tüntették-e fel. Pöhlmann tagadólag válaszol e kérdésre és azt igyekszik bizonyítani, hogy úgy Görögországban, mint Rómában már a legrégebb időben is a magántulajdonra volt alapítva a gazdasági és társadalmi berendezések egész rendszere. E mellett szól Görögországban a szőlőművelés és gyümölcstermelés általános volta a homéroszi eposzok keletkezésének idejében, a mely termelési ágak nagy mértékben függenek az egyéni munkától és személyes felügyelettől és amely individuális kultúrák a föld magántulajdona nélkül el sem képzelhetők. Rómában pedig a Krisztus előtti ötödik században a magántulajdon már annyira kiképződött formában jelenik meg, hogy ha a földtulajdon Rómában köztulajdoni fejlődési fokot tüntetett volna fel, úgy lehetetlen fölteni, hogy ennek nyomai a Krisztus előtti ötödik században már teljesen megszűntek volna.

Ami a görög irodalomban oly határozottsággal kifejezésre jutó szociális és szocialisztikus tendenciákra utal, az Pöhlmann szerint nem más, mint az ideális politikai állapotoknak államregényszerű és a legendák által táplált feldolgozása, ami állítólag a hellén birodalomnak jellegzetes sajátága. Az a világ úgymond, amelyben ez államregények tényei lejátszódnak, nem a valóságos társadalmi élet-

nek, hanem a történeti fantáziának és a társadalombölcseleti elméletnek a világa. Sok érzékkel a szociális probléma tulajdonképeni gyökere iránt, tárgyalja szerző a tulajdoni viszonyok átalakulását a hellén városok demokratizálódásával kapcsolatban. A görög állam történetében, különösen az utolsó évszázadokban minden polgárháború oka a tulajdoni viszonyokból sarjadzott ki. Már itt is az az ellentét okozta az osztályharcokat, a mely ellentét a mai kapitalisztikus társadalomra nézve is oly jellemző: a politikai élet egyenlősítő tendenciájának ellentéte a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenséggel. Ezek az állapotok természetesen végzetten vezettek a munkás szociális szervezésének, valamint a termelési és fogyasztási eszközök társadalmitásának gondolatára már a régi Görögországban is, amint az Jambulosnak a napállamról szóló államregényében pregnánsan jut kifejezésre. Ezt az államregényt szerző különösen jellemzőnek tartja és jelentőség tekintetében Morus Tamás utópiája mellé helyezi. De nem a Marx-féle szociális törekvések voltak uralkodók, hanem inkább a kispolgári és paraszt-eszméktől áthatott szocializmus vagyis az összességnek egyforma részesevé a haza földjén. Ilyenformán ezek a törekvések úgy jelentkeznek, mint a magántulajdoni jogrend alapján álló társadalomban a gazdasági egyenlőség meghonosításának követelménye. A munka gyümölcse a saját földjét művelő kisbirtokost illeti – ez a Követelmény az eszmei kifejezője a görög szocializmusnak, éppen úgy, mint ahogy a mai proletár szocializmus követelménye ez: a munka gyümölcse a munkást illeti. A görögöknél a legfőbb szociális ambíció abban állott, hogy le-

hetőleg sok birtoktalan szerezze meg egy kis birtok elnyerhetésének az eszközeit, vagy legalább egy kis üzlet létesítésének anyagi feltételeit avagy egy kis földbirtok átvételének lehetőségeit. Ma ezzel szemben az a kívánság, hogy a termelés eszközei egyesek tulajdonából az összesség tulajdonába menjenek át. A különbség tehát nyilvánvaló: a görögök szocializmusa mindenki számára követel magántulajdonat, a mai mindenkinek a termelőeszközök fölötti magántulajdonát akarja megszüntetni.

Rómában a fejlődésment sok tekintetben hasonlatos a göröghöz. Itt is, mint ott egy plutokratikus osztályuralom kerül felszínre, mely kíméletlen kizsákmányolást eredményez a birtoktalan proletariátus fölött, mely utóbbiban lassan-lassan elterjednek az egyenlőségi törekvések s melyek időről-időre erőteljes lázadásokban jutnak kifejezésre. Mindezt Pöhlmann a rendelkezésre álló exakt történeti anyag hiánya ellenére is sok meggyőző erővel, éles logikával és mesteri stílusban írja meg. Igen értékes az antik kereszténység szociális tendenciáinak tárgyalása is és ha talán nem is egészen helytálló szerzőnek az a megállapítása, hogy Lukács evangéliumának szerzője kifejezetten szociálisztikusan gondolkodott. Ezt a tévedést Pöhlmannak annyival is inkább meg lehet bocsátani, minthogy ő a szociálisztikus gondolkodás alatt nem a fogalom közgazdasági tartalmát tolja előtérbe, hanem a kultúrhistoriai és a szociálfilozófiai tartalmat, amely beállításban a fenti megállapítás talán nem is olyan téves. Ilyen apró metodikai inexaktságoktól eltekintve, a könyv bece minden kétségen fölül áll.

Az osztályellentétek enyhítése.

A württembergi Goethe-szövetség javaslatára a „német Goethe-szövetségek XIII. kongresszusa elhatározta, hogy pályázatot hirdet a következő kérdés megfjtésére: Mit kell tenni az osztályellentétek enyhítése érdekében, amelyek ma a mi népünk egymásra utalt rétegeit sokkal jobban elszakítják egymástól, *mint amennyire ezt* a természetes állapotok indokolják?

A pályázati hirdetemény szövege elég nyíltan beszél és vallja be e pályakérdés intencióit, midőn a következőket mondja:

„Az osztályellentétek enyhítésének feladata három térre hat ki: gazdasági, politikai és tisztán emberi térre. Mindaz, amit eddig megoldására megkísérlettek, – akár törvényhozási, akár társadalmi utón – túlnyomóan gazdasági és politikai szempontokat követett. Ennek egyik politikai téren sokkal nagyobb a népünk széles rétegeiben kifejezésre jutó elégtelenség, mint évtizedekkel ezelőtt.

Túlságosan megszoktuk Németországban azt a gondolatot, hogy az osztályellentétek enyhítése csaknem kizárólag a munkások helyzetének javításától és törvényhozási utón várható. Még kiesi a száma azoknak, kik tudatában vannak annak, hogy népünkben, amely az általános tanítási és védkötelezettség hatása alatt lett naggyá, az osztályellentétek enyhítését – ugyanazzal a hévvel, mint ahogy ez gazdasági és politikai munkával történik és ezzel kapcsolatosan – minden erővel át kell vinni a tisztán emberi szempontok területére is, hangsúlyozván, hogy a miről itt szó van, az általános kultúrfeladat. Ezen kultúrfeladatnak és e feladat kulturális jelentőségének tudatát a nemzet széles réte-

geiben elterjeszteni a pályakérdés kitűzésének főcélja.

Ezen kérdés feltevése, hogy voltaképpen mi idézte elő azt, hogy a vezetésre hivatott, művelt felső rétegei népünknek oly nagy mértékben veszítettek el minden közösséget a többi rétegekkel, szükségképpen kell, hogy válaszként eredményezze azon utaknak és módoknak kimutatását, melyek ez állapot megszüntetése érdekében követendők.”

Az osztályellentétek enyhítésének problémája egy ország fokozódó industrializálásával mindinkább előtérbe tolul. A szellemi tradíciókban oly gazdag Németország érthető módon elméleti utón igyekszik először a kérdést megoldani. Előre megjósolhatjuk azonban, hogy ha a kérdés elméleti megoldása talán sikerülne is, gyakorlati eredménye alig lesz. Erre a megismerésre tanítanak bennünket azok a törekvések, melyeket az iparilag fejlettebb országokban próbáltak megvalósítani az osztályellentétek enyhítése érdekében. Különösen az amerikai ily irányú kísérletek lebegnek szemeink előtt, ahol szintén az általános emberi szempontok hangoztatásával igyekeztek mesterségesen egységet helyreállítani az ország tőkés- és munkás elemei között. A szolidaritás forszírozásának minden eszközével megpróbálkoztak a hazafias momentum hangoztatásától egészen a közös gazdasági érdekek elméletének felállításáig és a kultúrzsolidaritás frázisától az amerikai hagyományok együttes épségben tartásának követelményéig. Az eredménye mindennek a sok energiának egy hibrid szervezet lett, mely az ország legelőkelőbb tröszt magnásait és a munkásság legjelentékenyebb képviselőit egyesíti magában. Ezen szervezet tagjai között

az érdekek nagy szövédéknél fogva létesült is bizonyos szolidaritás, de az osztályokra magukra ez természetesen nem hatott ki, mert azt a tényt, hogy a mai társadalmi életben egy erős munkaeszköz-tulajdonos csoporttal egy gyöngé és csak osztálytudata által erősíthető munkaerőbeadó csoport áll szemben, semmiféle pályakezdéssel és semmiféle szervezettel megszüntetni *nem lehet és így nem lehet megszüntetni* azokat a szociális következményeket sem, melyek ebből a tényből folynak s amelyek a dolog természeténél fogva minduntalan belejátszódnak az u. n. általános emberi szempontokba is.

A szindikalista mozgalom

a francia és északamerikai sikerek után aktuális problémává válik immár Anglia munkásmozgalmán belül is. Ép úgy, mint Amerikában, Angliában is a szervezett, trade-unionista munkások részéről indult meg a legelkeseredettebb háborúság a forradalmi szindikalisták ellen. Az a nagyarányú sztrájk, melyet a dublini dockmunkások indítottak, kedvező alkalom volt az ír szindikalistáknak és különösen a szállítómunkásoknak, kiknek körében a szindikalista eszmék legnagyobb elterjedtséget nyertek, hogy ez eszméket propagálják és különösen egy nagy rokonszenvi sztrájk elérése által dokumentálják a munkásosztály forradalmi egységét. Ez a törekvés azonban hajótörést szenvedett, mert a december 9-én megtartott rendkívüli angol szakszervezeti tradíciók fenntartásának követelőőyével argumentálva, a rokonszenvi sztrájk indítványát nagy többséggel vetették vissza.

Termelő szervezetek és szakszervezetek.

E két szervezeti forma viszony-

nyáról olvasunk találó megjegyzéseket *Dr. Pragernek*, a svájci munkások termelő szervezetéről szóló most megjelent munkájában. A legtöbb szakszerv érzet – úgymond – kedvező álláspontot foglal el a termelőszervezeti szervezettel szemben. De természetesen tudatában vannak annak is, hogy a termelő szervezetek időről-időre nagy követelményeket támasztanak tagjaikkal szemben szolidaritásuk bizonyítása és egyéni érdekeik megtagadása tekintetében. Ezért tekintik joggal az erős szakszervezeti organizációt valamely termelő szervezetet elengedhetetlen előfeltételének . . . Mindamellet bármily fontos is, a szakszervezetek magatartása a termelő szervezetekkel szemben, a szervezeti ügy általános fejlődése szempontjából mégsem tekinthető ez döntő jelentőségűnek. E tekintetben elsősorban a különböző iparágak fejlődési feltételei és tulajdonságai jönnek tekintetbe. Igazolást nyer az a tapasztalat, hogy a termelőszervezetek csak azokban a termelési ágakban fejlődhetnek, melyek nem követelnek meg túldrága gépberendezéseket, amelyek aránylag magas képzettségű erővel dolgoznak és biztos keresletre számíthatnak a munkásosztály részéről.

Közgazdaság.

Nemzetgazdasági utazás a föld körül.

Wilbrandt, ki a német nemzetgazdák kiváló alakjai közé tartozik a „Kahn” alapítvány költségein rövid fél év alatt iitazta be az Észak-Amerikai Egyesült Államokat, Japánt, Kínát és a Trópusokat és tapasztalatait „Als Nationalökonom um die Welt” cím alatt tette közzé. Az idő rövidege behatóbb kutatásokat nem engedett. Csupán általános benyomások

szerezése, „a látókör szélesbítése” volt lehetséges.

De a futólagos megtekintés mellett is csodálatosan mélyen látott a szerző, az egymásra torlódó sok tarka benyomás közül mindig megtalálta a lényeges, az összes viszonyokra jellemző vonást. Kis könyvében igen sok ujat mond el és sok már eddig többé-kevésbé ismert dolgot világít meg, érttet meg eredeti felfogásával.

Amerikában szerinte a legszembeötlőbb jelenség a nagy emberhiány. Az emberi munkaerő kínálata már évtizedek óta messze elmarad a kereslet mögött. Főleg ez az amerikai és európai életmód annyira különböző voltának oka. Ez tette Amerikában még a családi életet is oly eltérővé az európaiától. E munkahiányon csaknem végső határig vitt munkamegosztással és a gépeknek lehető legintenzívebb alkalmazásánál igyekeznek segíteni. A bevándorlás e nagy emberhiányt csupán keleten és ott is csak kis mértékben enyhíti. A nyugatra elterülő óriási, még javarészen parlagon heverő termékeny területek még igen sokáig nem lesznek eléggé népesek.

Alig képzelhető, mondja a szerző, nagyobb ellentét, mint amilyen Észak-Amerika és Kelet-Ázsia közt mutatkozik. Egy új ország gazdasága, melyet aránylag csekély számú lakóság büszkén élvez az egyik oldalon; míg a másikon kényszerű igénytelensége a sok százmillió emberből álló tömegnek, mely ősrégi, gondosan kihasznált kultúrföldön tömörül össze. Keletázsiaiában a viszonyokra legjellemzőbb a rendelkezésre álló emberi erő nagy mennyisége, melylyel nem kell takarékoskodni.

A japáni és általában a kelet-ázsiai termelés ennek következtében gépeket alig használ. Csaknem kizáróan az olcsó és nagy tömeg-

ben kínálkozó emberi, kézi munka az alapja. Csupán ennek segítségével bírja gyakran művészileg befejezett, hihetetlenül olcsó és igen jól használható cikkeit előállítani.

Sok szempontból hasonló viszonyokat talált Wilbrandt Kínában, hová a forradalom idejében érkezett. A kínai mestere a legkisebb érték szorgalmas, takarékos, gazdaságos kihasználásának. Az árak alacsony, európai „fogalmak szerint hihetetlen alacsony volta részben ennek következménye, részben az emberek nagy igénytelenségének. Ez az igénytelenség itt is együtt jár a munkabér csekély voltával, de egyszersmind termékszetszerűleg az emberi átlagos erő csökkenésével és a munkaképesség gyengülésével. Az ó-japán és ó-kínai gazdaság, melynek könyve legszebb fejezetét szenteli Wilbrandt, sok viszonyban az ókori és középkori európai gazdaság képét nyújtja. A trópusok gazdasága pedig az emberiség gyermekkorába vezet vissza. E gazdasági viszonyok azonban az egyre növekedő európai befolyás alatt megkezdték átalakulásukat; sajnos, nemcsak előnyeiben részesülve az európai gazdasági módszerek, hanem Ázsia kultúrájának, művészetének, ősrégi tudományának nagy kárára, hátrányaiba;!) is. *Krejszi Ágost.*

A Hagyma-Lloyd.

A makói hagymatermelők szövetkezete nemrégiben megbukott és a bukással kapcsolatos események a hagymatermelők sorsa felé irányította, a figyelmet. Dr. Ecséri Lajos „A szegényemberről” írt könyvében a következőket írja a makói hagymakertészetről: „Makón és környékén és az ország másvidékein is, például Derecskén, foghagymát és vereshagymát termesztene nagyban, de újabban jó-

val több vereshagymát, mert azt általánosabban használják és sokkal több vereshagyma fogy, mint foghagyma. Makó vidékén a hagymát mind a nagybirtokosok, mind a kisgazdák termesztik, de mégis leginkább a szegény ember természeti haszonbéres földön. A hagymatermesztésnek mai arányban való üzésére harminc évvel ezelőtt kétségkívül Makó város képvisellete adta meg az első lökést, midőn holdankint húsz korona évi haszonbér mellett a város ezer hold földjét földnélküli lakosainak átengedte. Ezek terjesztették el a makói hagymát messze földön és megalapították annak hírét; a városokon a vevő mindég azt tudja az elárusítótól, hogy makói hagymát árul-e? Az évi bérleti összeg erről a harminc év előtti 20 koronáról, holdanként 200 koronára emelkedett fel, úgy a városi, mint a magántulajdonban lévő, hagymatermesztésre alkalmas, elsőrendű makói földeken s ugyanily arányban emelkedett a földek ára is, mely ma holdanként nemcsak Makó határában, hanem a vele szomszédos határakban is felül van 2000 koronán. Makó környékén a földek 60%-a hagymával van beültetve; a földnélküli csanádmegyei ember egy-két hold földet szokott bérelni, melyet feleségével és gyermekeivel együtt mivel meg és amely jó termés idején holdankint 100-120 métermázsza hagymát ad. Mikor a hagymának ára van, egy hold föld évi összes hozadéka 1000-1200 korona. *A hagyma ára nemcsak a belföldi, hanem sokkal inkább az olaszországi terméstől függ,* mert az olasz hagyma a fő versenytársa az észak-német és egyéb piacokon a magyar hagymának. Éppen az idén is (1912.) nagy bajban vannak, a hagymatermelők, mert Olaszországban és azon országban, ahová

a hagymát szállítani szokták, nagy termés volt, s ezért az ár alig harmadrésze a hagyma tavalyi árának. Makóról a hagymát Berlinbe és az egész Németországba, Galiciába, Oroszországba, újabban Angliába és Franciaországba viszik ki, hatalmas mennyiségben egész esztendőn át, melynek piacain ezeket csupán a nagybirtokosok értékesítik közvetlenül, míg a többi termelők az ő belőlük és hagymakereskedőkből alakult különböző értékesítő szövetkezetek által adják el hagymájukat. Hogy mily jelentékeny összeg forog a hagymaüzletben, mutatja, hogy a makói Népbank a rossz pénzügyi viszonyokra hivatkozva az 1912. évi hagyma-üzlet lebonyolítására egy millió államkölcsön folyósítását kérte segélyképen.”

Ezekből a kompetens sorokból nyilvánvaló, hogy a Budapesti Hírlap tudósítója, aki úgy látszik a vonatkozás és a legközelebbi vonatindulás között tanulmányozta az ügyet, téved, vagy előre megcsinált célzat szerint ferdít, mikor a közvetítő kereskedelem visszaéléseiben keresi a szövetkezet bukását. Hiszen ebben a kereskedők is benne voltak. A romlást elsősorban úgy látszik világi piaci konjunkturák, másodsorban á hihetetlenül magas haszonbér és földárak okozták. Ezzel persze nem állítjuk, hogy nem történtek visszaélések egyes kereskedők részéről. Bizonyosan vannak ilyen visszaélések. A makói polgármester a következőképp nyilatkozott ebben a dologban:

A hagymát a makói termelők nem készpénzért, hanem harminc napos hitelre adják. Ez a legfőbb szerencsétlenség. Harminc nap alatt óriás az ingadozás az árban s a ki drágán vette a hagymát, egy hónap múlva nem szívesen fizeti ki, ha ugyanakkor három-négy-

száz koronával, esetleg még többet is csökkent az ára. Ilyen esetben azt az eljárást követik a kereskedők, hogy nem veszik át a szállított árut. Azt mondják, nem olyan minőségű, mint a milyent kiválasztottak. A szegény termelő ilyenkor nem tehet mást, mint hogy *enged* az őt jogosan megillető összegből. Ha ezt nem teszi, pört kell indítania a külföldi kereskedő ellen, akinek a nevében az itt működő ügynök a hagymát vette. Mert ezek ellen a galíciai ügynökök ellen hasztalanul ad be a bírósághoz keresetet, nem lehet behajtani rajtuk a megítélt összeget. A külföldön való pörösködés roppantul körülményes és drága. Ahhoz a szegény hagymakertész nem folyamodhatik. Ki van tehát szolgáltatva a legszemérmertlenebb fogásoknak.

Most szeretnénk megalkotni az úgynevezett *Hagyma-Lloydot*. Az termelőkől, kereskedőkből, hatósági és állami megbízottakból álló választott bíróság lenne, amely meghatározná a hagyma minőségeit és ezzel megátolná azt, hogy a kereskedő – ha nem érdeke az áru átvétele – abba az ürügybe kapaszkodhassak, hogy a szállított hagyma rosszabb minőségű a mintánál. És azonfölül ügyelne ez a bíróság arra is, hogy a kereskedők mindenféle alantas fogással ne foszthassák ki a tudatlan és az ilyen lelketlen ravaszsgot nem gyanító parasztságot.”

Ennek a Hagyma-Lloydnak a megvalósítása bizonyára lendíteni fog valamit a makói termelők során. De senki sem hiheti, hogy ezzel a makói hagymatermelők helyzete megváltozott. Ha egy hold föld hasznobére 200 korona és nagyon jó olasz termés mellett a hozadék – mint Ecséri írja 300-350 korona, könnyű kiszámítani, hogy a termelők helyzetén a Hagyma-

Lloyd nem éppen valami sokat fog lendíteni.

A „B. V. V. V.”

A Világ január 4-i számában Bódy Tivadar nyilatkozik a főváros jövő terveiről. Miután elmondotta, hogy a főváros jövedelmeinek gyarapítását – nagyon helyesen a meglévő és megszerzendő városi üzemek jövedelmeinek fokozásától várja, nem kis ellenmondással a Városi Villamos Vasút koncessziójának 1965-ig vagyis 25 évvel való meghosszabbítását helyezi kilátásba. A nagyfontosságú nyilatkozatnak ez a része a következőképpen szól:

„Nagyobb jövedelmet remélünk a Villamos Városi Vasútból is, amelynek a főváros tudvalevően főreszvényese. A Villamos Városi Vasúttársaság 45-50 millió koronás beruházással új rentábilis vonalakat akar építeni. Az új beruházások jelentékenyen fogják fokozni a Villamos Városi Vasút jövedelmeit és e jövedelmek fokozásának a főváros hasznát látja mint a vállalat főreszvényese és hasznát látja különben is, mert jelentékenyen megnő az az összeg, amelyet részesedés címén fizet a vállalat a fővárosnak. A vállalat ezt az ujonnan beruházandó tőkét a koncesszió lejártáig: 1940-ig nem tudná törleszteni. Ezért a Városi Vasút koncesszióját ki akarják tolni 1965-ig, ami azt jelenti, hogy a vállalat még le nem törlesztett részvény- és kötvénytőkéjét nem 26, hanem 51 esztendő alatt törlesztene. *A. törlesztés végső idejének kitolása természetesen jelentékeny finansziális könnyebbülést jelent a vállalatra.* Éppen ezért ezt a kedvezményt nem is adnák ingyen, hanem a vállalat a fővárosnak fizetendő részesedése kulcsát nagymértékben fölemelné. Ma mint ismeretes, részesedés címén a bruttó

forgalmi bevételekből 3%-ot fizet a vasúttársaság a fővárosnak. Ez a 3% a múlt évi forgalom után körülbelül 300.000 koronát tesz ki. A részesedés kulcsának a felemelése után azonban ez a jövedelem meghaladná az egymillió koronát, szóval csupán ennél az egy tételnél 700.000 koronánál nagyobb összeggel gyarapodnék a főváros jövedelme. Egyébként pedig érintetlen maradnának azok a jogok és előnyök, amelyeket a Villamos Városi Vasúttal kötött szerződés a fővárosnak biztosít. így érintetlenül marad a szerződésnek a megváltásra és a háramlásra vonatkozó része. *A főváros tehát 1917-től kezdve a vállalatot megválthatja, ha jónak látja;* és ha nem váltaná meg, abban az esetben a vasút minden felszerelésével üzemképes állapotban a főváros tulajdonává válik. A jelenlegi szerződés és az újonnan kötendő szerződés között csupán az a differencia, hogy abban az esetben, ha 1940-ben a főváros birtokába venné a vasutat: a vállalatnak 1940-ig le nem törlesztett részvény- és kötvénytőkéje törlesztésének a terhét a főváros vállalja magára. Ezzel szemben azonban egy negyvenöt-ötvenmillió koronás új tőkével megépített hálózatot kap. A részesedési kulcs jelentékeny fölemelésén kívül a főváros még egyéb előnyöket is köt ki magának. így kiköti, hogy a vállalat az új kibocsátású részvények bizonyos kvótája parin köteles a főváros rendelkezésére bocsátani. *Ennyi kedvezmény ellenében a koncesszió-meghosszabbításán kívül a vállalat is reflektál újabb kedvezésekre.* így a jegyárak arányosítását és rendezését akarja, ami a jegykezelés egyszerűsítésével lenne összekapcsolva”. A vállalat is reflektál újabb kedvezésekre. „Így a jegyárak ará-

nyosítását akarja.” Ha nem tévedünk, egész nyíltan ez a viteldíjak fölemelését jelenti, ami ellen a főváros közönsége, ha bátorságuk lesz Húvóséknak ilyen tervvel előállani, bojkottal fog felelni. Abba már beletörődünk, hogy a nagy részvényvásárlás dacára a viteldíjak le nem szállítottak és a városi vasút nem rendezte munkásainak helyzetét. De hogy községesítés helyett a viteldíjak fölemelését kapjuk, ezt már aligha fogja a közönség szó nélkül zsebre venni. A fővárosnak joga van ahhoz, hogy 1917. január 1-én reggel 6 órakor az egész vasutat saját üzemébe vegye és teheti ezt egy fillér befektetés nélkül, csupán az a köteletség hárul rá, hogy az évenként kisorsolt részvényeket 200 koronájával beváltsa, a ki nem sorsolt részvények után pedig fizeti 1940-ig az osztalékot. Ez az osztalék vagyis magasabb lesz, mint az eddigi, mely 16 korona volt és most felemeltetett 18 koronára. Megjegyzendő, hogy a részvényvásárlásnak éppen az osztalék fölemelésének megakadályozása volt a célja. Egyébként az osztalék fölemelése mutatja, hogy a viteldíjak fölemelése nem lenne indokolt. Úgy Bárczy, mint Vázsonyi és az új tanácsnokok nagy része a községesítés hívei és így szerencsére nem kell attól tartanunk, hogy a V. V. machinációi eredményre fognak vezetni.

Az őrlési forgalom Janus arca.

A Szociálpolitikai Szemle dec. 20-i számában dr. Gärtner Henriik rámutat arra, hogy az előző számban írt vámpolitikai cikkem befejező passzusa, amely szerint az őrlési forgalom a liszt árát emelte, éles logikai ellentmondásban van előző fejtegetéseimmel. Be kell valolanom, hogy Gärtner dr. úr ezen

kijelentéséhez a magam részéről is teljes mértékben hozzájárulok. Sőt a magam részéről ezt az állítást annyira abszurdnak tartom, hogy nem is értem, hogyan vehette dr. Gärtner komolyan. A dolog t. i. úgy áll: hogy itt egy durva sajtóhibáról van szó, amennyiben Katona Sándor könyve- és cikkemben erről volt szó – nem azt mutatja ki, hogy „miként emelte az őrlési forgalom a liszt árát” – akik Katona kiváló szaktudását ismerik, – ilyen abszurd állítást nem imputálhatnak neki – hanem azt, hogy „miként emelte az őrlési forgalom megszüntetése a liszt árát”. A „megszüntetése” szó sajnos – a nyomda hibájából, kimaradt a szövegből és minthogy a korrektúrát nem volt alkalmam átnézni, a lapban is a hibás szöveg jelent meg. Különben dr. Láncki szerkesztő urat közvetlenül a lap megjelenése után figyelmeztettem a sajtóhibára, de természetesen nem tulajdonítottunk neki nagyobb jelentőséget.

A „merkantilista” logikai ellentmondás tehát csak egy sajtóhibán alapszik. Ellenben az agrárius logika fogyatékoságának – azt hiszem, mélyebb okai vannak.

Dr. Vajda Mihály.

Kik veszik komolyan az esküt?

Az 1904. évi német kriminálisztika a következőket mutatja ki: Ez évben 628 egyént ítéltek el hamis eskü miatt.

Az elítéltek közül foglalkozásuk szerint

mezőgazdaságba	181
iparba	242
kereskedelem és közlekedésbe	82
munkás és napszámos kategóriába	48
cselédsorba	33
udvari szolgálatba tartozó és szabad foglalkozásnak	11

tőkések és foglalkozás nélküliek

közé 31
egyén tartozott.

A mezőgazdaságba tartozó elítéltek között volt önálló 31, segéd 142, és 8 hozzátartozó. Az iparba tartozó elítéltek között volt önálló 36, segéd 188, hozzátartozó 18. A kereskedelemmel foglalkozó elítéltek között pedig 44-en voltak önállóik és 36-an alkalmazottaik.

Kartellek.

Miért drága a szén?

A Salgótarjáni kőszénbánya részvénytársaság irodájából nemrég eltűnt több fontos irat, közöttük a szénkartell szerződésnek egyik nyomtatott példánya. A szerződést a következő társaságok kötötték meg: a Salgótarjáni kőszénbánya rősz vény társulat (röviden: Salgótarjáni), az Északmagyarországi egyesített kőszénbánya és iparvállalat részvénytársaság (röviden: Északmagyarországi), a Magyar általános kőszénbánya részvénytársulat (röviden MÁK), az Esztergom-Szászvári kőszénbánya részvénytársaság) (röviden: Esztergom-Szászvári).

A szerződő társaságok megállapodtak abban, hogy hogy összes szénfogyasztóik ennek a szerződésnek tartama alatt zavartalanul azon társaságnál maradjanak, a melynél jelenleg szénszükségletüket fedezik, vagyis a vevő köteles attól a társulattól a szenet vásárolni, ahol eddig vásárolt és ha nincs ezzel megelégedve, más társaságtól nem kap szenet. Minden társulat jegyzéket készített eddigi vevőiről és azt a kartellnél bemutatta. Tilos e szerződés tartama alatt más társasághoz beosztott fogyasztónak szenet vagy brikettet ajánlani vagy szállítani. A tilalom alól mentes a próba végett szállított

szén, de ez a szerződés tartama alatt nem lehet több, mint húsz vagon. Ha mégis a szerződő társaságok egyike valamely okból kénytelen volna más társaság vevőjének szénét szállítani, úgy a régi szállító állapítja meg a szén árát, amely a régi árnál csak magasabb lehet. Az új társulat köteles a régi társulatnak az új vevő helyett egy másikat átengedni és amíg azt nem teszi, köteles minden szállított métermázsa szén után 20 fillér kártalanítást fizetni az előbbeni szállító társulatnak.

A szerződés részletesen felsorolja, hogy az ország egyes részeibe melyik társaságnak szabad szénét szállítani. Felsorolja azokat a vasúti és hajózási társaságot, amelyeknél szabadverseny van megengedve. A benyújtott ajánlatokat a kartell felülvizsgálja. Egyes nagyobb iparvállalatok szénszállítását külön osztották fel egymás közt. Így kimondották, hogy a nagysurányi cukorgyár az Esztergom-Szászvárinak adatik át, a mely egyedül jogosult ezt a gyárat e szerződés tartama alatt kiszolgáltatni. A diószegi cukorgyár ellenben a MÁK (Magy. általános) fogyasztója marad, tartozik azonban ezzel szemben a MÁK ezen szerződés tartama alatt választása szerint évenként 100.000 (százezer) métermázsa annavölgyi, illetve csolnokiszenet métermázsánként 86 (nyolcvanhat) fillér árért a szállító társaság választása szerint Annavölgy vagy Dorog állomáson átvenni vagy pedig évenként 10.000 korona megváltási díjat fizetni. Az ország keleti részében kizárólag a Petrozsényi bányák szállíthatnak.

Ha a kijelölt területre új fogyasztó lép, annak hovatartozása felett sorshúzás dönt, azaz az első fogyasztó azon társaságé lesz, melyet a sors kijelöl. Az ezután tá-

madó új fogyasztóik a társaságok cégének betűsoros rendjében osztatnak meg. Kikötetik azonban, hogyha valamely társulatra valamely nagyobb fogyasztó esett, ez a társaság a további osztozkodásban mindaddig nem vehet részt, míg a többi társaságok is a javukra meghatározott mennyiségű szénfogyasztót nem kapnak.

Minden év végén a szerződő társulatok kimutatják, hogy mennyit szállítottak az új fogyasztóknak és a többletszállítás minden métermázsája után mindaddig, míg a fogyasztás felosztása természetben meg nem történik, 16 (tizenhat) fillért tartoznak fizetni, amely összegben a többi szerződő társulat arányosan osztozik.

A szerződésben gondoskodás történt az irányban is, ha új bánya alakul, amely ezt a szép osztozkodást megzavarná esetleg.

A szerződő társaságok mindegyike köteles a többiek kiküldötteinek az ezen szerződésre vonatkozó feljegyzéseit és könyveibe foglalt bejegyzéseit felmutatni, amelyekbe a kiküldöttek betekinhetnek.

Ennek a szerződésnek határozatai nemcsak a szerződésre lépett társulatokat, hanem ezek ügynökeiket, bizományosait és szénkereskedőit is kötelezik. Valamint a szerződés tartama alatt lemondottak, úgy ügynökeik, bizományosaik és szénkereskedőik is kötelesek ezt a szerződést betartani és ez utóbbiaknak is tilos más társulathoz beosztott fogyasztónak belföldi szénét szállítani vagy ajánlatot tenni. A tilalom úgy közvetlenül, mint közvetetten teendő ajánlatra vagy szerződésre vonatkozik. A szerződésre lépett társulatok ügynökeinek, bizományosainak és szénkereskedőik tényeiért épp úgy felelősek, mintha a tényeket ők maguk követték volna el.

Az a társulat, amely az e szerződésben foglalt határozatok ellenére cselekszik vagy melynek ügynökei, bizonyosai és szénkereskedői részéről követetik el ilyen szerződészegés, minden egyes esetben 100.000 (egyszázezer) korona kötbért tartozik a szerződések-hű társulatoknak fizetni.

Ez a kartellszerződés a múlt év utolsó napján járt le és kevés változással már a múlt év szeptember havában meghosszabbított.

A szerződésből világosan kitűnik, hogy a bányatársaságok a saját hasznuk szaporítására mily eszközöket vesznek igénybe. Ily

módon sikerül nekik évente 20-30 millió korona több hasznot az eddiginél elérni. Nekik szabad szervezkedni a fogyasztóközönség rovására, de a kizsákmányolt bányásztól elveszik a jogot, hogy szervezkedjék és ennek segítségével javítsa meg helyzetét. Ha valahol megmozdulnak a bányászok, akkor a társaságok utasítására azonnal akcióba lép az állam képviselője: a szolgabíró. Amikor a társaságok szervezkednek és évente milliókat préselnek ki a fogyasztóközönségtől, akkor az államhatalom elbűjlik.

Társadalmi biztosítás.

Közbejött akadályok folytán ezt a rovatot dr. Kertész Samu országos pénztári s.-titkár csak február hótól kezdve fogja szerkeszteni.

Az Országos Pénztár önkormányzatát az Állami Munkásbiztosítási Hivatal részben felfüggesztette. A Hivatal döntése és annak indokai már bőven ismeretesek. Szabályellenesnek találta a Hivatal az O. P. közgyűlésének egyhangú határozaton alapuló – később ugyan panasszal megtámadott – azt az intézkedését, hogy a tárgyalások sorrendjét megváltoztatta az igazgatóság, felügyelő-bizottság és választott bírósági ülnökök választását, az alapszabályszerű ügyrendi indítvány értelmében, a napirend többi pontjainak elintézése előtt ejtette meg.

Az alapszabályok 128. §-ának kifejtett rendelkezésén kívül a precedensek egész sorára támaszkodik az O. P. közgyűlésének ez az eljárása. A tárgysorozatban jelzett sorrend megváltoztatása igen sok esetben történt már.

Történtek eddig ezek az esetek nem egyszer a Hivatal kiküldött képviselőjének jelenlétében. A Munkásbiztosítási Hivatal ezt az eljárást sem kiküldöttjének jelentése, sem a hozzá hivatalból fölterjesztett és Munkásbiztosítási Közlönyben is közzétett jegyzőkönyvek alapján sohasem kifogásolta. Az O. P. épen ezért joggal hihette azt, hogy az alapszabályok említett szakaszának értelmezésénél az Állami hivatallal egy véleményen van. A választásokat megsemmisítő határozat is érzi, hogy számolnia kell ezekkel a jogalapító momentumokkal. Igyekszik a régebbi és mostani eljárása között levő ellentmondás okát adni azzal, hogy az előző esetekben a választásokat nem támadták meg panasszal.

A Hivatal ilyenformán azt a meglepő beismerést teszi, hogy az O. P. eddig működött igazgatóságai és felügyelő-bizottságai majdnem kivétel nélkül szabályellenesen alakultak meg. És a Hivatal ezt mindig így tudta. De nem volt panasz, hát engedte, hogy ezek a – fölfogása szerint – szabálytalanul megalakult Önkormányzati szervek éveken át működjenek, az egész országnak munkaadó és biztosított érdekeltségét Képviseljük azok nevében és terhükre a járulékokat fölemeljék, megtámadhatatlan járadékokat állapítsanak meg, másfél millió koronás költségvetéssel gazdálkodjanak – a Hivatal kifejezett jóváhagyásával.

A Munkás-biztosítási Hivatal bírói tanácsai pedig ezeknek a tudomása szerint szabálytalanul választott ülnököknek részvételével hozott ítéleteket, bírói, megfélebbizhetetlen ítéleteket, Ő Felsőge a király nevében.

Vagy csak a panaszból – *mint jogforrásból* – tanulta meg az Állami Hivatal, hogy mi a szabályszerű eljárás? Nos, akkor igazán érdekes volna egy kicsit elgondolkozni azon is, hogy ki felelős az új választások céljából összehívandó rendkívüli közgyűlés költségeiért.

Az Országos Pénztár új közgyűlése. A m. kir.” állami munkásbiztosító hivatal a múlt év december havában megválasztott autonómiájának függesztésével, illetőleg a választások megsemmisítésével egyidejűleg intézkedett az új közgyűlés megtartása iránt is. A közgyűlést február hó 1-re hívták egybe az új városháza közgyűlési termébe. A közgyűlésnek, amelyen az állami hivatal kiküldötte, Dr. Diószeghy József miniszteri osztálytanácsos fog elnökölni, egyetlen tárgya a választások megejtése lesz. Ennek előkészítése az eddigi gyakorlattól eltérően úgy történik, hogy az O. P. összes közgyűlési kiküldötteinek és póttagjainak névsora megfelelő és a választást megkönnyítő feldolgozásban közzététtetik a Munkásbiztosítási Közlönyben. Ennek az eljárásnak az a célja, hogy a kiküldöttek saját belátásuk szerint válogathassák Össze jelöltjeiket. Remélhető, hogy nem fog a választás nagyobb hullámokat felvetni, mert amint hírlik, a munkaadók táborának eddig egymással szemben állott két csoportja között egyezkedési tárgyalások fognak megindulni.

Munkások perei. A Jogtudományi Közlöny írja: „A balesetbiztosítási kényszer behozatalát leginkább az ipari balesetekből eredő perek hosszadalmaságával indokolták. A munkás balesetpere évekig tartott el a régi korszakban. A szerencsétlenül járt munkás kénytelen volt, csak hogy mielőbb pénzhez jusson, igényéről csekély összeg ellenében lemondani. Bárha az Országos Pénztár és a választott bíróságok elintézésének tempója sem kifogástalan, a múlthoz viszonyítva kétségtelenül haladást jelent az említett hatóságok működése. De jaj annak az igénylőnek, akinek pere

felebbezés következtében az állami munkásbiztosítási hivatalhoz kerül. Csak néhány példát a viszonyok jellemezésére. B. D. igénylőnek ügyében a választott bíróság 1911. október 4-én hozta meg ítéletét, az állami munkásbiztosítási hivatal 1913. szeptember 23-án döntött (1911. P. 4052.) F. H. I. igénylő ügyében a választott bíróság 1911. október 4-én, az állami hivatal 1913. szeptember 30-án határozott. (1911. P. 4042.) S ily mértékű késedelem nem kivétel, hanem szabály. Ez az elintézési mód valósággal karrikatúrája a munkásbiztosítási bírászkodás eszményének, amelynek az elintézés gyorsasága egyik legmarkánsabb jellemzője.

Ha az állami hivatal lényeges ügyviteli javítással *nem* változtat ezen az állapoton, akkor a baleseti perek egy részéről elmondható, hogy a régi jogállapot mellett gyorsabban fejeződtek be, mint a szociális biztosítás új korszakában.”

Bezzeg nem ilyen lassú a hivatal elaggott vezetője, Mentsik úr, ha egy nyugalmazott miniszterelnök közbenjárására a Vita és Újvidéki „gyógyforrások” vizét kell a beteg munkásokra az Országos Pénztár útján kényszeríteni.

A gyógyászati segédeszközök szállításának biztosítása. A kerületi és vállalati pénztárak gyógyászati segédeszköz- és kötszerszükségletének szállítását az Országos Pénztár középponti szállítással biztosította. Az 1914-16. évekre terjedő, azaz 3 éves szükséglet szállítását a közgyűlés a következőképpen ítélte oda:

I. Kötszerek: a) *Budapesten* 76.694 korona évi összárón Schottota és a Richter cégek nyerték el. Kivételnek itt a végben szállítandó hydrophyt gaze-k, melyek szállítását évi 10.951 K-val az Egyesült Wernstadti és győri textilipar r.-t, továbbá a tapasz-árak, amelyek szállítását évi 6661 K-val Filó János gyógyszerész nyerte el. b) *Vidéken:* a kötözőszerek szállítása a Salvator-cóg 139.981.75 K ajánlati árai alapján ia szükségletnek havonként való megosztása mellett a Salvator és a Richter cégek nyerték el. A hidorphit gaze-k itt is külön évi 46.387-57 K végösszeggel az egyesült werustadti és győri textilipar r.-t.-nak, a tapaszárak pedig szintén külön és pedig évi 6588.38 K végösszeggel Filó János gyógyszerésznek Ítéltetett oda.

II. Betegápolási cikkek, műszerek és gummiárak: a) *Budapesten* a Glória és a Hungária-cég havonkint megosztással nyerték el a szállítást. Mindkét cég évi 7810.78 K végösszegű ajánlatot tett. A lúdtalpfűzők szállítására évi 480 K végösszeggel külön és pedig Székely és tsa cégnek ítéltetett oda. b) *Vidéken;* a jelzett betegápolási cikkek havonkint felváltva való szállítására a Salvator (évi 11033 K 77 f.) és a Glória (évi 11168 K

55 f.) cégek, a lúdtalpfűzők szállítására pedig külön a Székely és tsa cég kaptak megbízatást.

III. Sérvkötő (keztyű) áruk: a) *Budapesten* e cikkek szállítását a Magyar Orvosi Műszertár évi 4953 K 90 f. végösszegű ajánlatainak egységárai alapján a Magyar Orvosi Műszertár és a Keleti cég nyerték el. Kivételnek a haskötők, amelyek szállítása évi 298 K-ás ajánlatára Abineri E. Adélra bízott, b) *Vidéken* ugyancsak a Magyar Orvosi Műszertár egységárai (évi 10.329 K 50 f.) ajánlati végösszeg alapján havonként felváltva történő megosztással a Magyar Orvosi Műszertár, Garay S. és Tsa és Sandberg Henrik cégek nyerték el a sérvkötészeti áruk szállítását.

IV. Optikai szükséglet: *Budapesten* egyedül Juszt Ferenc cég nyerte el a szállítást évi 6494 K ajánlatával, b) *Vidéken* Juszt-cég évi 10.881 K-ás ajánlata alapján a Juszt a Sandberg és a Kecskeméty cégek nyerték el a szállítást, a szállítás közöttük a területek pontos megjelölésével osztatik meg.

V. Orthopädia: a) *Budapesten* a Fischer cég évi 23360 K-a végösszegű ajánlata alapján havonta felváltva való szállítás feltétele mellett a Fischer Péter és tsa és a Garay és tsa cégek nyertek megbízatást, b) *Vidéken* a Neumann cég évi 8074 K 40 f. végösszegű ajánlata alapján a Neumann H. és a Fischer P. és tsa cégek nyerték el a szállítást.

Addig, amíg a munkás biztosítási hivatal az Országos Pénztár közgyűlésének az odaitélés tárgyában hozott ezt a határozatát jóváhagyja, – az O. P. legközelebb megjelenendő rendelete értelmében – a régi szállítóktól szereztetnek be a szükséges gyógyászati segédeszközök.

A Máv. vállalati betegsegélyző pénztár és az Országos Pénztár egyezsége. A Máv. vállalati betegsegélyző pénztárnak 1911. év végéig bezárólag 639.201 korona 59 fillér (a Máv. nyilvántartása szerint 626.064 korona 29 fillér) kezelési hiánya volt. Az O. P. a hiány ilyen mértékben való létezését részben tagadta, részben pedig a váll. pénztár helytelen adminisztrációjának tudta be s ennek következtében vonakodott annak megtérítésétől. Ennek azután az lett a következménye, hogy a Máv. az esedékes balesetbiztosítási díjait vissza akarta tartani az O. P.-tól megtérítendő Mányaik fedezésére. Az állami munkásbiztosítási hivatal közbenjöttével tárgyalások indultak meg s abban történt megállapodás, hogy a kezelési hiányok megtérítése feletti döntés előtt megvizsgálandó a Máv. váll. ptár ügy- és vagyonkezelése. A vizsgálatot a munkásbiztosítási hivatal az országos pénztárra bízta. Somló Jenő titkár vezetése mellett, tisztviselőkből álló bizottság 1912. július hó 16-án fejezte be a vizs-

gálatot s az erről szóló jelentést, amelynek anyaga igazolta az O. P. feltevéseit, az Állami Hivatal rendelkezésére bocsátatott. Mielőtt az Állami Hivatal a kérdés további rendezésével foglalkozhatott volna, a Máv. közvetlen tárgyalásokra hívta föl az Országos Pénztárt. A megindult egyezkedési tárgyalások a múlt év végén a következő megállapodást eredményezték:

A kezelési hiány	626.064 K 29 f.
Ebből az O. P. már megtérített	146.767 K 42 „ t.
Az így fennmaradó	479.296 K 87 „ -be
betudandó az 1912. évi felesleg $\frac{2}{3}$ -a	236.487 K 49 „
A levonások után fennmaradó	242.809 K 38 „ -t

hajlandó a Máv. igazgatósága a Máv. vállalati pénztárnak megtéríteni. Az Országos Pénztár igazgatósága az ajánlatot elfogadta s most a Máv. igazgatósága tett előterjesztést a kereskedelemügyi és a pénzügyi m. kir. miniszterek elé az egyezség elfogadása érdekében. Az anyagi áldozatokat talán kárpótolni fogja a Máv. vállalati pénztár vezetőinek és a Máv. képviselőinek a tárgyalások folyamán tett ama nyilatkozatai, hogy igyekezni fognak a pénztárvizsgálat során megállapított szabálytalanságok megszüntetésére nézve az Országos Pénztár kiküldötteinek közbenjöttével megállapítandó intézkedéseket foganatosítani, illetőleg, hogy azokat az üzletvezetőségek a szolgálati főnökségek útján pontosan végrehajtatni.

A kereskedelmi és iparkamarák készülnek a törvényrevízióra. Ez mutatja az egyik kereskedelmi és iparkamarának kerületi munkásbiztosító pénztárákhoz intézett következő körlevele:

„A munkásbiztosítási ügy országos vitatása kötelességévé teszi a kamarának, mint az iparosok és kereskedők törvényes érdekképviselőtének, hogy azzal szintén behatóan foglalkozzék, kerülete érdekeltségének véleményét meghallgassa, összegyűjtse és letárgyalja.

Minthogy a munkásbiztosítási intézmény eddigi életének tapasztalatai s a törvény esetleges hiánya legélénkebben és legvilágosabban maguknál ezen intézményeknél észlelhetők, a kamarára nézve beesés tárgyalási anyagot képez ez intézmények vezetőségeinek erre vonatkozó véleményes javaslata.

Közérdekből felkéri tehát a kamara kerületének munkásbiztosító pénztárait, szíveskedjenek e tekintetben tapasztalataikat és javaslataikat a kamarával megismertetni s ezekben megjelölni azt az irányt, melyet a törvény esetleges módosításának – véleményük szerint – követnie kellene.”

Városi alkalmazottak biztosítási kötelezettsége tárgyában a kereskedelemügyi miniszter kimondotta, hogy nem szünteti meg az 1907. évi XIX. törvénycikk 10. §-á alapján az összes városi alkalmazottaknak a törvény

1. §-ának 14. pontján alapuló biztosítási kötelezettségét az oly városi szabályrendelet, amely pusztán az állandó alkalmazottaknak betegségük esetére húsz heti időtartamra a fizetésnek csak felét biztosítja. Nem szünteti meg még abban az esetben sem, ha az állandó alkalmazottaknak a fizetésnek betegség esetére biztosított felén felül még gyógykezelést és gyógyszerert, vagyis oly járandóságokat biztosít, amelyek értéke némely esetben meghaladja a fizetésnek vagy bérnek visszatartott felét. Bár tény, hogy a szabályrendeletben biztosított egyéb segélyek (gyógykezelés, gyógyszerek) az illetmények másik felének mértékét számos esetben elérhetik, sőt meg is haladhatják, minthogy azonban a szóban levő szabályrendelet magában véve nem fõdi az illetmények húsz héten át való változatlan kiszolgáltatásának a T. 10. §-ában megállapított követelményét, ezt a szabályrendeletet a biztosítási kötelezettség körébõl való kivonásra alapul elfogadni nem lehet.

A munkásbiztosítás törvényes rendezése Magyarországon. Ily címen tartott Sztéryni József ny. államtitkár az ipari és baleseti betegségekrõl tartott továbbképzõ tanfolyamon igen nagyérdekû elõadást. E helyen nem terjeszkedhetünk ki annak minden részletére, a biztosítás ügyének magyarországi fejlõdésére, történetére, elveire, gyakorlati keresztülvitelére stb., csupán néhány jelentõs adatot akarunk az elõadásból kiemelni. A betegsegélyezési törvény, még pedig kötelezõ formában Magyarországon 1891. évben lépett érvénybe. Míg 1906-ban 733.716 volt a biztosítottak száma, addig 1911-ben ez már az 1,154.000-et is meghaladta, tehát a kiterjesztés 400.000 munkáscsalád sorsának javítását jelenti. A kötelezõ balesetbiztosítás 1911-beu 850.677 munkásnak biztosítását vonta maga után. Kiemelte az elõadó, hogy sehol Európában a munkásosztálynak az á súlya a munkásbiztosítás szervezetében nincsen, mint nálunk, ahol télies paritás van munkaadó és munkás között. Ugyancsak a magyar törvény az elsõ, amely a családtagok kötelezõ gyógyítását és ingyenes gyógyszerrel való ellátását biztosítja.

Munkaadó helyettese távollét esetén. A kereskedelmi miniszter konkrét kibágási ügyben kimondotta, hogy a munkaadó távollétében köteles oly helyettesrõl gondoskodni, aki az 1907: XIX. t.-c. értelmében elõirt felvilágosításokat megadhatja, vagy meg tudja adni. A miniszter a konkrét eset elbírálásánál nem fogadta el a vádlottnak azt a védekezését, hogy távollétében helyettesét csakis a bevételek és kiadások és a vevõközönség kiszolgáltatásának ellenõrzésével bízta meg, azonban nem nyert az illetõ megbízatást „az üzlethez tartozó jogügyek elintézésére” Az 1907: XIX. f. é. 192. §-a értelmében, amint a miniszter rendeletében mondja, az c törvéi,y szerint' kihágásnak tekintendõ cselekményekért vagy mulasz-

tásokért az üzletvezető felelős. Ha pedig a vádlott, kinek kötelessége lett volna távollétében oly helyettesről is gondoskodni, ki a felmerült esetben is a törvényben előírt felvilágosítást megadhatja, vagy meg tudja adni, özen kötelességeknek eleget nem tett, mulasztási hibát követett el, amely mulasztása gondatlanságot foglal magában, a kihágás fenforgása tehát megállapítandó.

Munkáskórház a vidéken. A csíkszeredai kerületi munkásbiztosító pénztár a körzetébe tartozó Galóczáson, a Tornási erdőipar részvénytársaság részéről rendelkezésére bocsátott helyiségeket rendelőszoba és kórház céljaira rendezte be. Az erre a célra átengedett és megfelelően átalakított helyiségért a pénztár évi 500 korona bért fog fizetni, a kórház berendezése pedig 2624 koronába kerül. A csíkszeredai pénztár az Országos Pénztár hozzájárulásával a bérleti szerződést megkötötte s az ottani erdei faki-termelő és gőzfűrész telepen 3600 korona javadalmazással orvosi állást szervezett; az orvos a kerületi pénztár főorvosának ellenőrzése mellett vezetni fogja, a kórházat és a rendelő-intézetet is. Az Országos Pénztár felhívta a kórházat fentartó kerületi pénztárt, hogy főorvosával készítsen a kórház részére ápolási szabályzatot, illetőleg házirendet, továbbá, hogy gondoskodjék megfelelő ápolószemélyzetről. A kórházban körülbelül 8 beteg nyerhet elhelyezést. Ez az intézkedés annál üdvösebb lesz, mert a telep elszigetelt helyzetét, s az üzem veszélyes voltát az ott alkalmazott tagok orvos és rendelő-intézet hiányában igen megsínylették.

Üzembesorozás. Az Országos Pénztár igazgatósága a múlt év december havában tartott ülésében a régi és az új veszélyességi táblázat alapján besorozott, a felosztó-kirovó és a tőkefedezeti üzletágba tartozó 1134 üzemet, továbbá 207 ötnél több munkást nem foglalkoztató üzemre mondtotta ki a balesetbiztosítási kötelezettséget; ezen utóbbi üzemeket a törvény 37. §-a alapján balesetbiztosítási díj fizetésére kötelezte az igazgatóság.

Ipari betegségek és az Országos Pénztár. Az ipari betegségek veszedelmében álló munkásoknak az Országos Pénztárnál folyó esti és vasárnapi felülvizsgálatán szerzett tapasztalatok alapján az ólomüzemek munkásai, főképen a nyomdászok számára népszerű utasítást (Merkblatt-ot) szerkesztett az országos pénztár orvosi osztálya. Az utasítást a grafikai szakmák főnökegyesülete teljesen a maga költségén plakát és füzet formájában kinyomatta és a Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők szakegyesülete a maga költségén elkészítette a képek kliséit, amelyekkel a plakát és a füzet illusztrálva van. A plakát az elég nagy szápra magyarul nem tudó munkások számára tekintettel külön németül s elkészült. A plakátok a budapesti nyomdák nagyrésztében ki vannak

már függesztve, azonkívül a felülvizsgált munkások mindegyike kap egy-egy ilyen hasznos füzetet. A felülvizsgálatoknak: és az egyéni esetekhez mért szóbeli orvosi adott utasításoknak nagyon hajtásos kiegészítése ez a füzet és bizonyos, hogy igen értékes segédeszköz lesz az ólommérgezés ellen való okszerű védekezésben.

A Munkáskórház bérleti jogának telekkönyvi bekebelezése. A napilapok annak idején szóvátették, hogy a nagy költséggel berendezett ideiglenes Munkáskórházat a tulajdonosok akkor tehetik az utcára, amikor akarják, mert a kereskedelemügyi minisztérium elmulasztotta a bérleti jognak telekkönyvi bekebelezéséről gondoskodni. Az aggályra immár nincsen ok, mert az ideiglenes munkáskórház céljaira szolgáló u. n. Niedermann-féle szanatóriumra vonatkozó bérleti jog az újpesti kir. járásbíróság által 4481 kv. sz. alatt a m. kir. kincstár javára telekkönyvileg följegyeztetett.

Ki viseli a kiküldetés költségeit? Az Országos Pénztár igazgatósága a kerületi pénztár kiküldetéséből felmerült 64 korona 96 fillér költséget a baleseti számlára nem vállalja.

Indokolás: A kiküldetés sem az Országos Pénztár rendeletére, sem az Országos Pénztár érdekében nem történt, hanem a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal rendeletéből, N. N. cég üzembeszerzési felebezése alapján, a cég érdekében. Az Országos Pénztár erről a kiküldetésről csak a számla betérjesztésekor értesült, előzetes tudomása tehát erről nem is volt. De nem vállalhatók a felmerült költségek a baleseti számla terhére azért sem, mert az Állami Munkásbiztosítási Hivatal döntése még ismeretlen. Ha az Állami Munkásbiztosítási Hivatal a felebezésnek helyt is ad, a költségek amikor is az esetben terhelik az Országos Pénztárt, ha a határozat az Országos Pénztárt a kiküldetési költségekben marasztalni fogja.

Nincs vasúti kedvezmény pénztári tagok számára. Böven foglalkoztunk azzal a kérdéssel, hogy a kórházból kikerült és nem a kórház székhelyén lakó pénztári tagok milyen nyomorúságos helyzetben vannak. Az ilyen tagok ugyanis a munkásbiztosító törvény szerint hazautazási költség címén legfeljebb 7 napi táppénz összegét kaphatják a pénztártól. Mivel; ez az összeg a legtöbbször elégtelen arra, hogy a tag a kórház székhelyéről haza utazhassák, az országos pénztár, kizárólag erre az esetre kedvezményes vasúti jegy engedélyezését kérte a kereskedelemügyi minisztertől. Ezt a kérelmet a miniszter a m. kir. államvasutak vonalain rendszeresített utazási kedvezmények rendkívüli nagy kiterjedésére tekintettel, valamint az államvasutak kedvezőtlen pénzügyi viszonyai folytán, nem teljesítette. A felhozott indokok igazak, de nem ebben a kérdésben jogsult azoknak hangoztatása.

Az Ipartestületek Országos Szövetsége és a munkásbiztosítás. Az ipartestületek Országos Szövetségének 1912-13 évi működéséről most közreadott jelentésében a munkásbiztosítás reformja a következők olvashatók: „A munkásbiztosítás reformja tárgyában felterjesztést intéztünk a kereskedelemügyi miniszter úrhoz. Benne arra kértük a miniszter urat, hogy e tárgyra vonatkozó előbbi előterjesztéseinket, valamint ezek kiegészítéséül a szegedi közgyűlés előadmányában foglalt konklúziókat és a hozzájuk fűződő vitában felmerült észrevételeket figyelmére méltatni, mindenekelőtt pedig a legutóbbi felterjesztésünkben kifejezett kérésünkhöz képest a reformálás munkáját két részre osztva, a sürgős orvoslást kívánó bajokat, különösen a kisipar hozzájárulási arányát -egy novellában megállapítani, az egész munkásbiztosítás ügyét pedig egy másik törvénytervezet keretében előterjesztéseink értelmében gyökeresen megoldani méltóztassék.

A idartartozó részletmunka köréből kiemeljük a következőket:

„Az aradi ipartestület javaslatára felterjesztést intéztünk az állami munkásbiztosítási hivatalhoz annak érdekében, hogy a 29. §. oly értelmű módosítását, melyszerint a tanoncnak jutott minden támogatás keresetnek számítassék és ennek révén a tanoncok magasabb bérosztályba soroztassanak, törölje.

Felvilágosítással szolgáltunk több ipartestületnek munkásbiztosítási vitás ügyekben.

Több ipartestület kérésére lépéseket tettünk ez idén is annak érdekében, hogy az illető kerületi pénztár a helyi teendők ellátása dolgában az ipartestülettel kössön szerződést.

A munkásbiztosítási pénztár választásokon való részvétel előkészítésének dolgában a Magyar Építőiparosok Országos Szövetségével egyetértőleg jártunk el. Körlevelet intéztünk az ipartestületekhez, melyben a választások tárgyában követendő egységes eljárásra nézve útbaigazításokat adtunk. Több helyről kaptunk értesítést, hogy a választásban az ipartestület által jelölt munkaadók kerültek be az igazgatóságba.

Végül több ipartestületet felvilágosítottunk a pénztári választások megsemmisítése körül követendő eljárásra vonatkozólag.

Egyes pénztárak a munkásbiztosítási járulék beszedését elmulasztó iparosok ellen sikkasztás címén bűnvádi feljelentést adtak be. A szövetség a feljelentett iparosokat – ha szándékos bűncselekményről a konkrét esetben szó nem lehet – megfejlő jogvédelemben részesítette, illetve védelmüket megfelelően támogatta.”

A betegsegélyezési tartalékalap gyarapodása. Az Országos Színészegyesület a vele kötött egyezség alapján 6348 koronát fizetett be az Országos Pénztárba. Tekintve, hogy az Országos Színészegyesület ezt az összeget a

beteg-segélyezési járulék címén kötött egyezség alapján fizette be, az Országos pénztár a 6848 koronát a betegsegélyezési tartalékalap növelésére fordította.

A betegsegítés kiterjesztése a 3600 korona fizetési határig. Az ipari és kereskedelmi alkalmazottak betegsegélyezéséről szóló 1907: XIX. t.-c. tudvalevőleg a törvény hatályát csak azokra terjeszti ki, akiknek fizetése nem haladja meg a 2400 koronát. Ez az alacsony fizetési határ rengeteg, sok panaszra ad alkalmat, mert amíg egyrészt a kerületi pénztárak sorra törlik azokat a tagokat, kinek fizetése a 2400 K-át meghaladja, addig másrészt az érdekelt törölt tagok keservesen panaszoznak, hogy fizetősükből (2400 koronán felül is) megélni nem képesek, nemhogy külön orvost és gyógyszereket fizetni tudnának. Németországban ezt a fizetési határt 3000 markban (3600 koronában) állapították meg, Ausztriában szintén megindult már a mozgalom a 3600 korona fizetéshatár érdekében, nálunk pedig most készülődnek a törvény módosítására, amikor az érdekeltek követelni fogják a törvény hatályának megfelelő kiterjesztését. A Magántisztviselők Országos Szövetsége foglalkozván a tagjai köréből beérkező tömeges panaszokkal, most figyelemreméltó módon kívánja megoldani az országszerte fölmerült problémát. Nevezetesen addig is, amíg a törvényt a jelzett irányban módosítják, hivatalos lapjában figyelmezteti tagjait, hogy a törvény helyes értelmezése mellett manapság 3600 korona fizetéshatárig minden magántisztviselő tagja lehet a kerületi betegsegélyzőpénztáraknak, illetve Budapesten a kereskedelmi kórháznak. A törvény 11. §-a szerint ugyanis a betegség esetére való biztosításnál a lakbér nem jön tekintetbe, e szerint tehát joga van minden magántisztviselőnek fizetését munkaadója révén a pénztáraknál oly módon bejelenteni, hogy teljes fizetésének egyharmadát lakbér gyanánt jelöli meg. Ilyképen tehát az a magántisztviselő, akinek ma 3600 korona a teljes fizetése, a betegsegítő pénztárnál való jelentkezés alkalmával 2400 korona fizetést és 1200 korona lakbért jelenthet be, a pénztár pedig köteles az ily bejelentést elfogadni és a jelentkezőt a tagok sorába fölvenni.

Természetes, hogy az ilyen bejelentés csak akkor fog a remélt eredménnyel járni, ha a bejelentésben foglalt adatok a tényleges viszonyoknak megfelelnek.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete választmányi ülést tartott, amelyen a titkár jelentést tett a folyó évi szeptember havában Gandban megtartott nemzetközi munkásbiztosítási értekezlet határozatairól. A legközelebbi nemzetközi értekezletet 1914-ben a Nemzetközi Szociálisbiztosítás Állandó Bizottságának (Comité Permanent International des Assurances sociales) 25 éves fennállása alkalmával Poincaré

köztársasági elnök védnöksége mellett tartják Parisban. A párisi értekezlet napirendje: I. A szociális biztosítási törvényhozás és intézmények mai állapota. II. A szociális biztosítás nemzeti és nemzetközi terhei. III. A szociális biztosítás új irányai: a biztosítás kiterjesztése új rétegekre és új veszélyekre. A szociális biztosítás kapcsolata a szociális-higiénával és a munkateljesítéssel.

A párisi nemzetközi értekezlet foglalkozni fog még az önálló személyek biztosításával, a nép- és gyermekbiztosítással és a balesetek utáni megszokás kérdésével. A magyar bizottság e kérdések előadóinak kijelölte dr. Papp Géza, dr. Bokor Gusztáv, dr. Hahn Dezső, dr. Szántó-Menyhért és Kis Adolf tagokat.

A válaszmány elhatározta, hogy a magyar munkásbiztosítás reformjáról megkezdett szaktanácskozásokat az Egyesület folytatja s lehetőleg a tél folyamán befejezi. Közben az Egyesület két teljes ülést tart. Az elsőn dr. Pap Géza min. osztálytanácsos-bíró tart előadást a gandí nemzetközi munkásbiztosítási értekezletről s ennek kapcsán azokról a kérdésekről, amelyek a szociális biztosítás során felmerültek. A másik ülésen Kis Adolf az angol munkásbiztosítást ismerteti.

A legközelebbi nemzetközi munkásbiztosítási kongresszust 1915-ben Washingtonban fogják megtartani.